

M

K u r i k k a , P i t k ä m ö , P a l o m ä k i , M e r t a m ä k i

Kaivauskertomus ajalta 7.7.1965 - 15.7.1965

Kertomukseen liittyvät löydökset KM 16880:1-221, karttaliitteet I-XXXIV sekä kuvat 1- (filmit)

Kaivauspaikka sijaitsee Kurikan kunnan Pitkämön kylässä Palomäen tilan Mertämäki nimisellä pelloilla, missä kesällä 1964 suoritettiin ensimmäiset tutkimukset (ks. Luson kaiv. kert. v:ltä 1964 KM:n top. ark:ssa). Kustannuksista vastasi tälläkin kerralla Kurikan kunta. Apulaisina toimivat hum. kand. Lasse Laaksonen sekä opiskelijat Senni Timonen ja Helka Haapasalo.

Kaivauspaikka valittiin v:n 1964 kaivauspaikasta n. 100 m koilliseen olevalta peltosarjalta aivan Kurikan kunnan omistaman metsän reunalta. Sarka, joka oli kesantona, viettää loivanlaisesti luoteeseen kohti Pitkämön luomaa. Avattiin kaksi kaivausaluetta: toinen peltosaran yläosassa kunnan omistaman maan kulmauksessa, rajakiven N:o 19 kohdalla peltotiestä alaspäin (NW) siten, että kaksi ruutua oli peltotien yläpuolella (SO) kunnan maalla; tuon kaivausalan suuruudeksi jäi sateiden takia vain 60 m², josta 8 m² kunnan maalla. Toinen kaivausalue, edellisestä 48 m luoteeseen pitkin kunnan omistaman metsän reunaa, oli alaltaan niin ikään vaatimaton, vain 72 m² (liitteet I-II - ylempi kaivausalue, XXXIV - alempi kaivausalue). Kiintopisteinä käytettiin edellä mainittua rajakiveä, jonka lukema 018 = 83.05 m ymp. Ylempi kaivausalue sijaitsi heikosti muodostuneella terassilla, jonka juuri on 81.70 m ymp., ja alempi niin ikään heikosti erottuvalla terassilla, jonka juuri on n. 80.40 m ymp. Maaperä oli hienoa, miltei kivetöntä hiekkaa, väriiltään ruskehtavan keltainen, syvemmällä vaalean keltainen. Voimakkaasti hiekan sekainen ruokamulta oli ohut, n. 10-20 cm paksu. Löydökset olivat etupäässä ruokemullassa ja sen alla olevassa ruskeankeltaisessa hiekassa. Koskemattoman kivikautisen kulttuurikerroksen vahvuus oli ylempillä kaivausalueella n. 10-15 cm ja

alemmalla n. 20-30 cm, ollen ohuinta alueen alaosassa.

Kiinteitä muinaisjäännöksiä paljastui seuraavasti:

1. y l e m p i k a i v a u s a l u e, kolme epämääräistä hiili-nok palomaaläiskää, joista isoin, halkaisijaltaan n. 80 x 70 cm, oli rengasmainen; sen keskiosa oli puhdasta, vaaleata hiesua, jota ympäröi n. 20 cm paksu hiilisirurengas. Mahdollista on, että läiskä ovat metsäpalon muistoja. (Liitteet I-IV).
2. a l e m p i k a i v a u s a l u e, n. 20 epämääräistä hiili-nok läiskää, joista tuskin yksikään on kivikautinen. Läiskistä oli enin osa pitkänomaisia ja kaitoja, muodeltaan täysin satunnaisia. - Hajonnut vähäinen kiveys, jossa oli viisi palanutta kiveä: mahdollisesti kivetyn tulisijan jäännös. - Alasinkivi; paljastui ruudusta I:36 n. 45 cm syvältä, oli n. 13 cm paksu, n. 40 cm pitkä ja n. 20 cm leveä. Kiven sileähkö yläpinta on "retusikuoppainen", jotenka sitä on ilmeisesti käytetty retusiesineitä valmistettaessa. Kiveä säilytetään Pitkämön kansakoululla.

Irrallisia löydöksiä saatiin ylempältä kaivausalueelta talteen entisen pellon yläreunalta. Vaikuttaa siltä kuin peltotie olisi vahvin kivikautisen kulttuurikerroksen päällä. Rinnettä alaspäin mentäessä löydöt harvenivat ja alin kaivettu ruutu oli löydötön. Löydöt näyttävät loppuvan suunnilleen 82,0-82,5 m ymp. - Alemmalla kaivausalueella oli alueen yläosa perin köyhä. Euiten saatiin löydöksiä alueen keskivaiheilta alaosan ollessa jälleen köyhänlaista, joskaan ei niin vähälöytöistä kuin yläosa. - Tutkitulla alueella on siis ilmeisesti kaksi asuinpaikkaa: ylempi ja alempi. Tuo ilmenee myös löydösluettelosta:

Löydökset	Ylempi alue	Alempi alue
kivilaji tasatalttoja	1 kpl	-
hiottujen kivilajiesineiden katkelmia ..	19 "	14 kpl
sädekiviliuskeveitsiä	-	1 "
sädekiviliuskeiskennäisiä	25 "	26 "
muita kivilaji-iskennäisiä	4 "	4 "
hiekkakivi-iskennäisiä	-	3 "
hieoimia	-	1 "
hieimien ja hiontakivien katkelmia	4 "	1 "
k v a r t s i a		
viistoteräisiä nuolenkärkiä	1 "	-
poikkiteräisiä nuolenkärkiä	2 "	-
epävarmoja poikkiteräisiä nuolenkärkiä .	-	1 "
teritysosasia	-	1 "
levykaapimia	5 "	12 "
a-tyyppisiä levykaapimia	-	2 "
keskenteokoisia levykaapimia	2 "	1 "
korkeakaapimia	-	4 "
a-tyyppisiä korkeakaapimia	-	1 "
harjavaselkäisiä korkeakaapimia	-	2 "
höyliä	-	2 "
nokkakaapimia	-	3 "
lastukaapimia	1 "	3 "
kaapimien katkelmia	-	1 "
kulmauurrin-kaavinyhdistelmiä	-	1 "
kaarevateräisiä uurtimia	1 "	-
kylkiuurtimia	2 "	1 "
kylki-kulmauurtimia	1 "	-
keskiuurtimia	1 "	1 "
rotusiesineiden katkelmia	1 "	1 "
veitsiä	1 "	-
iskukiviä	6 "	1 "
iskukivien kappaleita	7 "	1 "
säleytimien katkelmia	1 "	1 "
säleitä	1 "	-
säleiden katkelmia	10 "	7 "
käyttäjälkisiä iskennäisiä	12 "	10 "
iskennäisiä	511 "	385 "
luuesineiden katkelmia	-	2 "
palaneita luunsiruja	9 "	87 "

Ylemmän ja alemman löytövyöhykkeen kvartsiesineistö eroavat toisistaan. Ylempänä esiintyy nuolenkärkiä, mitkä alemmaa puuttuvat yhtä epävarmaa lukuunottamatta. Alempana esiintyy korkeakaapimia ja höyliä mitkä vuorostaan puuttuvat ylempää. Kaivausalueiden pienenus estää tosin varmojen johtopäätösten teon, mutta viitteet löytövyöhykkeiden eriaikaisuudesta ovat jo nyt melko puhuvat. Jos vertaa nyt tutkitun alueen löydöksiä kesällä 1964 tutkitun alueen löydöksiin, on helppo huomata, että jälkimmäisen alueen löytöaineisto on edellisten summa. Nuolenkärjet ja kaikki kaavin muodot ovat samalla paikalla edustettuna. Tuo johtuu ilmeisestikin siitä, että kesän 1964 kaivausalue sijaitsi jyrkänlaisen törmän päällä, jonka juuri on samalla korkeudella kuin kesällä 1965 tutkitun alemman alueen terassin juuri. Rannan välityksessä ei asutus siellä päässyt siirtymään alemmaksi, kuten oli laite nyt esillä olevalla alueella, missä rinteen vietto on loiva. Löydösten levinneisyys nyt tutkituilla alueilla viittaa, kuten sanottu, selvästi kahteen erilliseen löytövyöhykkeeseen ja siis myös kahteen eriasuinpaikkaan. Noiden välisen ikäeron ei tarvitse olla kovinkaan suuri, koska maan nousunopeus seudulla on ollut melkoinen ja asuinpaikkain välinen korkeusero on vain 1.3 m. Nykyinen maan nousunopeus seudulla on n. 76 cm sadassa vuodessa (Erkki Kääräinen, Land Uplift in Finland computed by the Aid of precise Levellings, Fennia 89, Helsinki 1964), kivikautisen asutuksen aikana se on ollut huomattavasti nopeampaa, ainakin 100 cm sadassa vuodessa (Hyyppä, SM 1950 s. 29 k. 5) Tuon mukaan saisimme ylemmän ja alemman asuinpaikan väliseksi ikäeroksi n. 100 vuotta.

Palomäen seutu sijaitsee suunnilleen samalla litorinaisobaasilla kuin Alajärven Kurejoen Heikinkankaan Rasin kvartsiasuinpaiikka, jolle olivat leimaa antavia viistoteräiset nuolenkärjet (Hyyppä, On the late-
quaternary history of the Baltic Sea, Fennia 89, No 1, Helsinki 1963 s. 39 Fig. 1). Heikinkankaalla erottuu Salmen tutkimusten mukaan 6 rantamuodostumaa: 92.9 m, 92.0 m, 86.7 m, 84.0 m, 81.6 m ja 79.6 m ymy

(Martti Salmi, Die Litorinagrenze in der Umgebung von Alajärvi in Süd-Ostbottanien, Bulletin de la Commission géologique de Finlande N:o 144, Helsinki 1949). Niistä vastaavat kaksi alinta jotakuinkin tarkoin Palomäellä havaittuja terasseja 81,7 m ja 80,4 m ymp. Kai-vausalueesta koilliseen, kunnan maalla metsäissä erottuvat rantamuodostumat 86,3 m ja 83,9 m vastaavat taas jotakuinkin tarkoin Heikinkankaan 86,7 m:n ja 84,0 m:n rantamuodostumia. Heikinkankaan ylimmät rantamuodostumat ovat geologisten tutkimusten mukaan L I rantoja. Noin ollen on ilmeisestä, että mainitut rantamuodostumat eivät ole paikallisia ilmiöitä, vaan laajommalla alueella todettavissa olevia Litorina-meren vaiheita, Palomäen ja Heikinkankaan väliin on n. 85 km. Mainitut korkeimman litorina-rannan alapuolelta todetut rannat asettuvat L I ja L II rantain väliin, sillä L II rannan korkeus on Kurikassa arkeologisten löydösten perusteella n. 70 m ymp., jolla korkeudella siellä sijaitsevat varhaiskampakeraamiset tyyllivaiheen I:1 nuorimmat asuinpaikat (Koski-Jyrä, Kaistila). Kyseinen tyyllivaihe osuu nimittäin Etelä-Suomessa Suomenlahden vyöhykkeellä geologisten tutkimusten mukaan juuri L II rannalle, kuten Porvoon Henttalassa, Espoon Sperringsissä ja Paimion Toispuolejannummella. Noin ollen vastannee 70 m:n korkeus Kurikassa seudun L II rannan korkeutta. Tässä yhteydessä on syytä mainita, että kyseisellä 93 m:n litorinaisobaasilla on L III rannan korkeus geologisten tutkimusten mukaan n. 62/63 m ymp. (Hyyppä, Fennia 89, N:o 1, Appendix I). L III-rannalle asettuu taas nuorempi vanhainenkampakeramiikka eli tyyllivaihe I:2 kuten tutkimuksissani olen saattanut todeta (Luho, Helsingin pitäjän esihistoria, Porvoon 1965) ja kuten Teuvan löydöt Etelä-Pohjanmaalla osoittavat. Siellä kyseisen tyyllivaiheen aikaiset asuinpaikat sijaitsevat juuri 62 m:n korkeudella ja seutu 93 m:n litorinaisobaasilla. Edellä esitetyn perusteella sijoittuu siis Palomäen asuinpaikkavyöhyke L I ja L II rantain väliin. Tyyllivaiheen I:1 vanhinta astetta ei Etelä-Pohjanmaalta vielä tunneta, jotenka emme tiedä, millä korkeudella se esim. Kurikassa voisi sijaita. Kaiken todennäköisyyden

mukaan se asettuu siellä 80m:n ja 73.5 m:n korkeuksien väliin, edellytetyä, että Palomäen asuinpaikka ei ole keramiikan puuttumisesta huolimatta varhaiskampakeraaminen. Kurikan Puskan löytö osoittaa, että 73.5 m:n korkeudella ei vielä esiinny vanhinta tyyliä I:1. Joka tapauksessa on ilmeistä, että Palomäen asuinpaikka sijaitsee lähellä tyylin I:1 alkua.

Helsingissä 21.12.1965

Ville Luho
Ville Luho

Kuolla, Pälomäki 1965

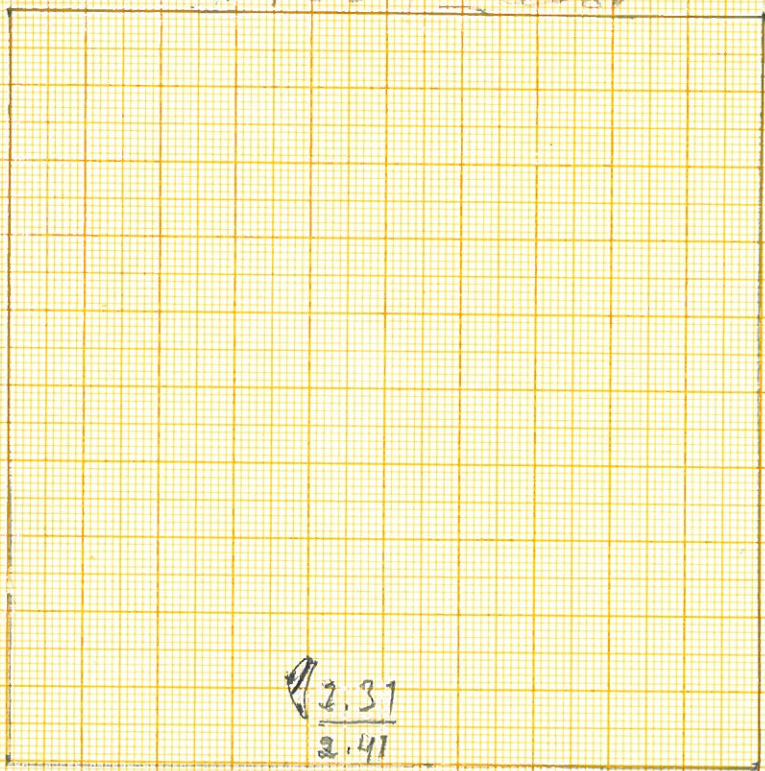
Liite XXII

7:20 ->

11

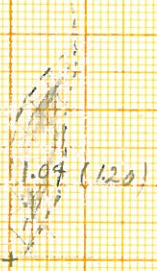
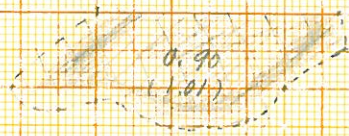
III: 26 / 10 kovan

7:10 (30)

$$\begin{array}{r} 2.31 \\ \hline 2.41 \end{array}$$

pilto

IV

I

7.

5.

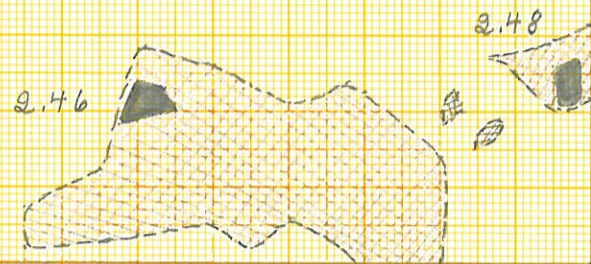
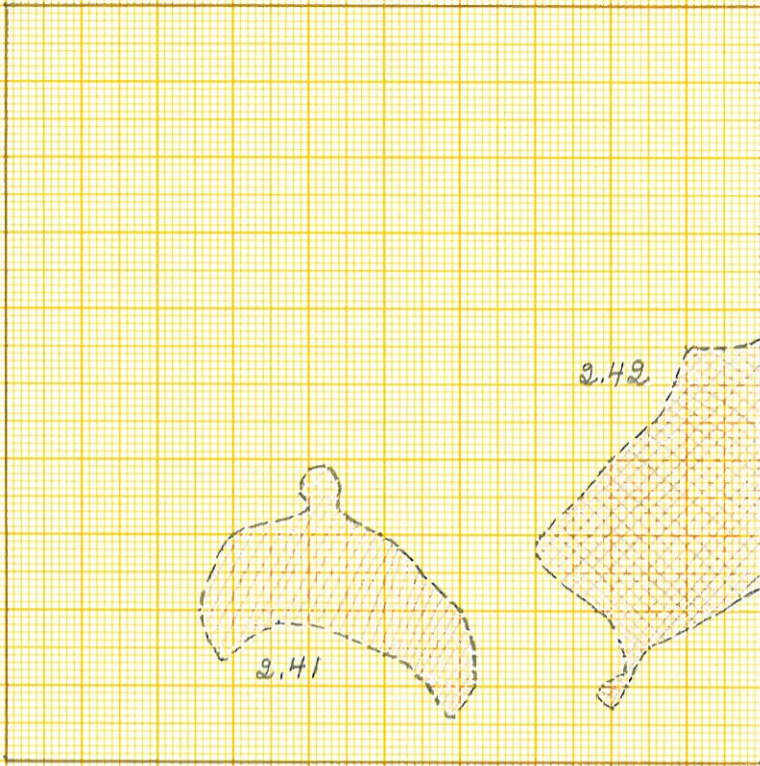
KURIKKA, PALOMÄKI

1:20

PIIRT. SENNITIMONEN 1965.

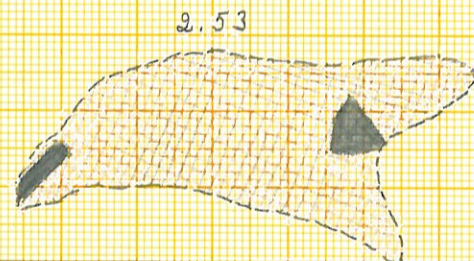
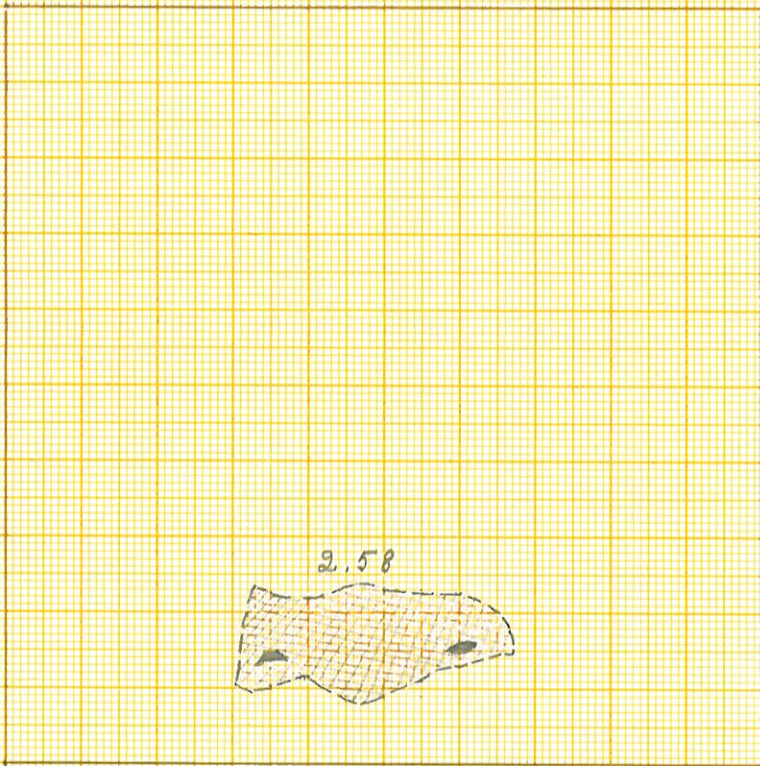
I:39

I:39 (II KERROS)

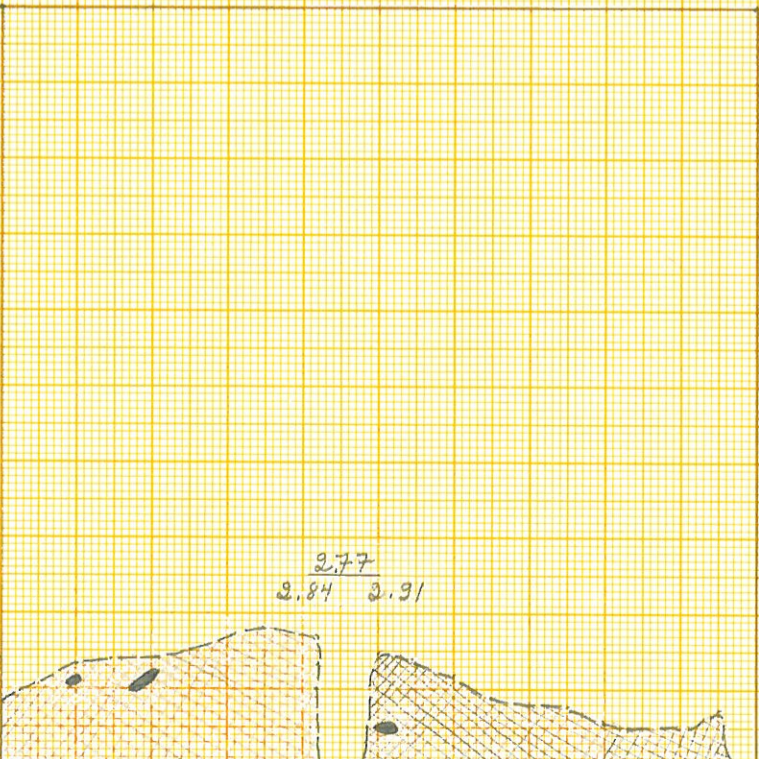
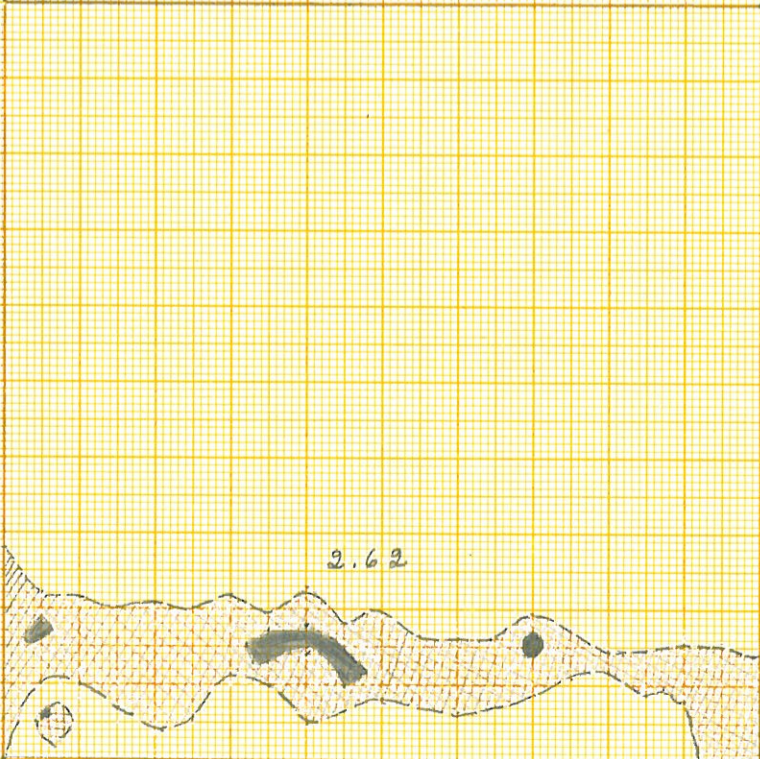
I:39 (IV KERROS)

I:39 (III KERROS)

I:39 (V KERROS)

I:39 (VI KERROS)

KURIKKA, PALOMAKI

1:20

RUUTU I: 37

metsä

(I:38)

2.00

(II:37)

IV KERROS

2.25

2.17

2.31

II KERROS

2.16

2.12

2.19

2.11

2.13

2.14

V KERROS

2.33

2.26

2.19

2.11

2.15

2.38

III KERROS

2.23

2.16

2.21

2.28

2.18

2.23

VI KERROS

2.25

2.56

2.37

2.56

 = nokimaata

 = hiiltä

 = savea

 = punamultaa

PIIRT. SENNI TIMONEN 1965

KURIKKA, PALOMÄKI

RUUTU II:36

MK 1:20

← III →

I KERROS

II KERROS

III KERROS

(II:35)

← I →

IV KERROS

V KERROS

VI ja VII KERROS

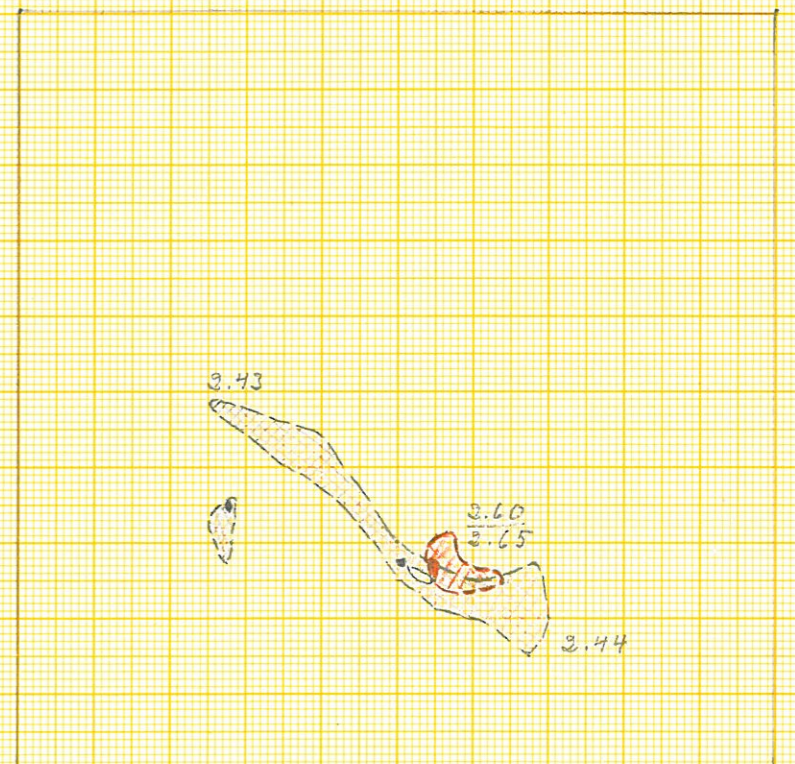
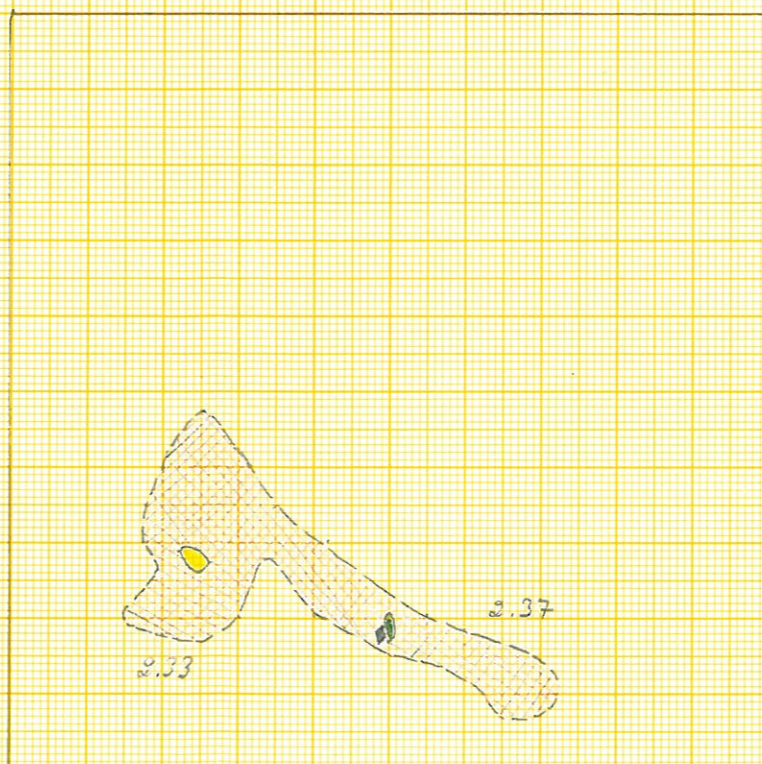
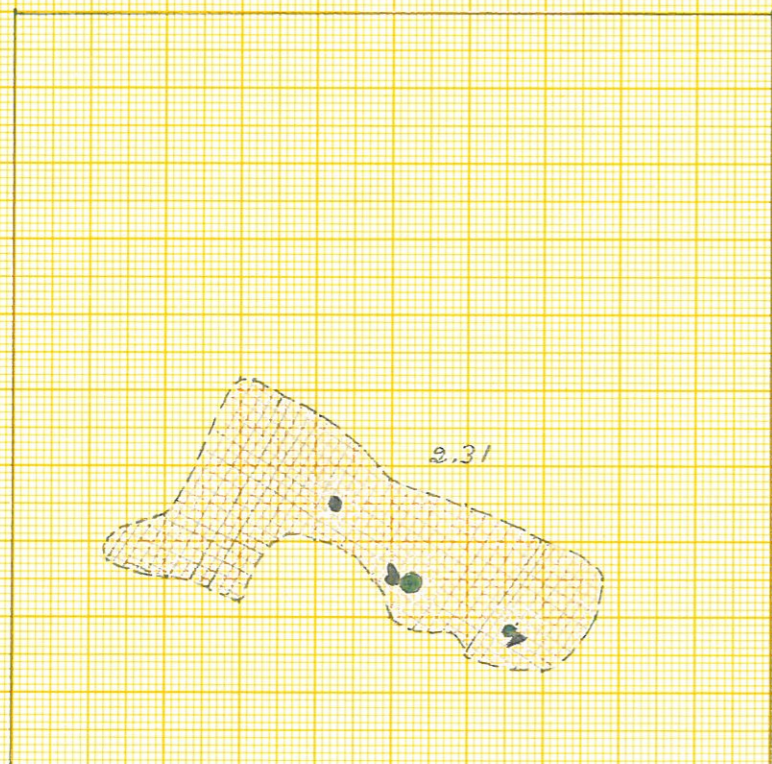
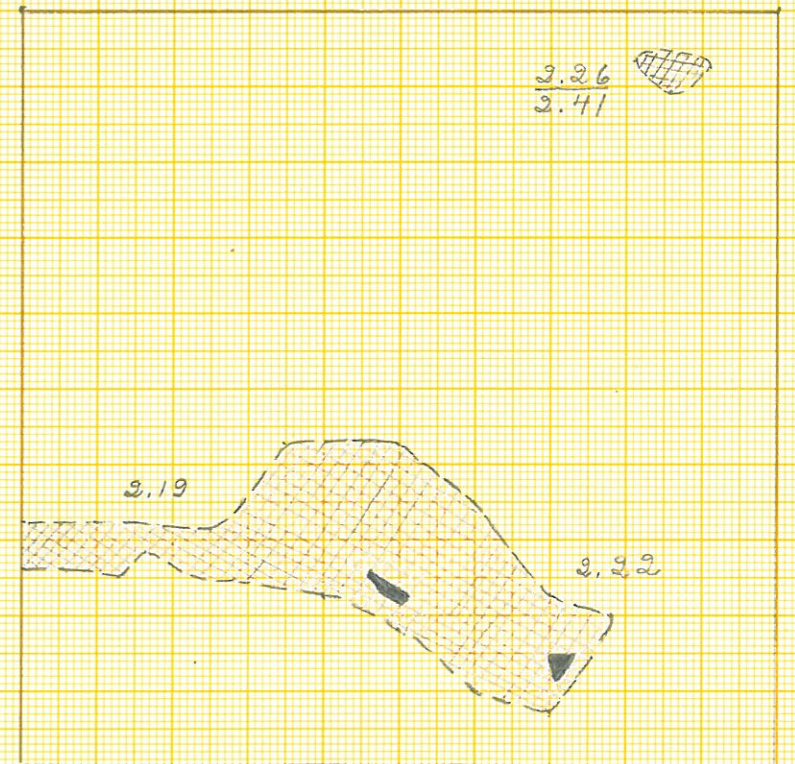
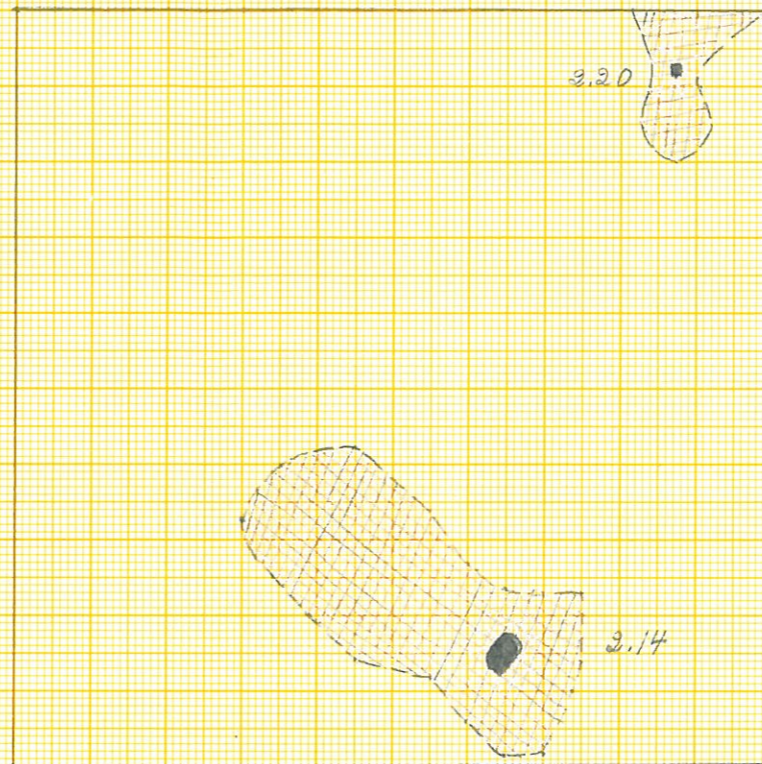
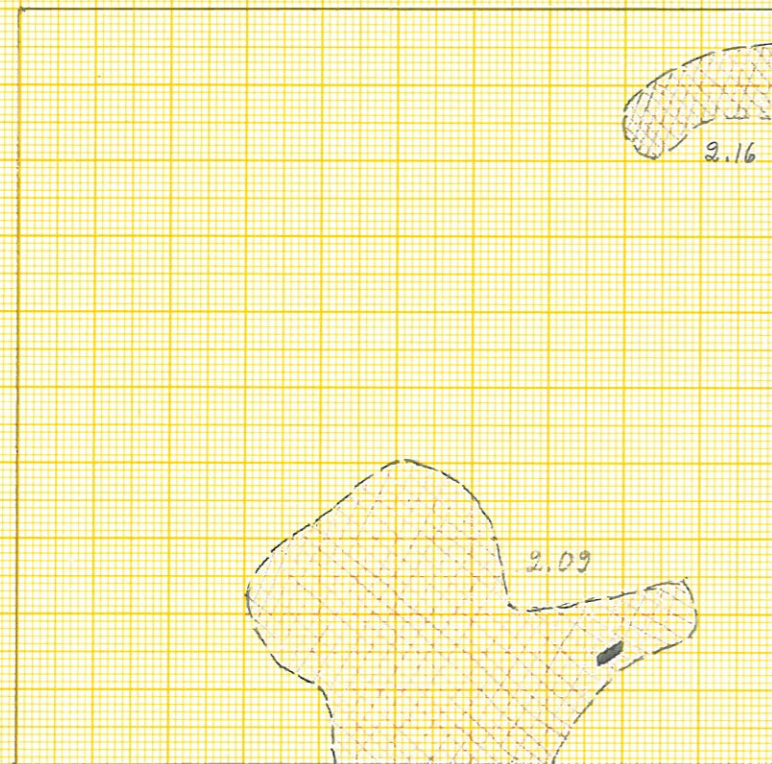
 = nokimaata

 = niiltä

 = puunsirvia

 = koleritavää hiikkää

 = VII kerros

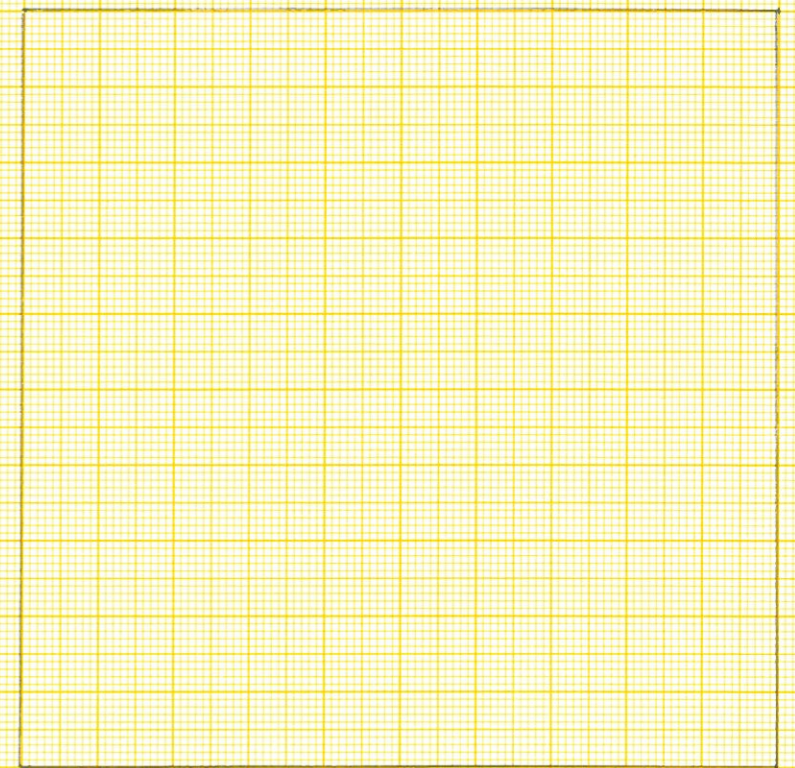
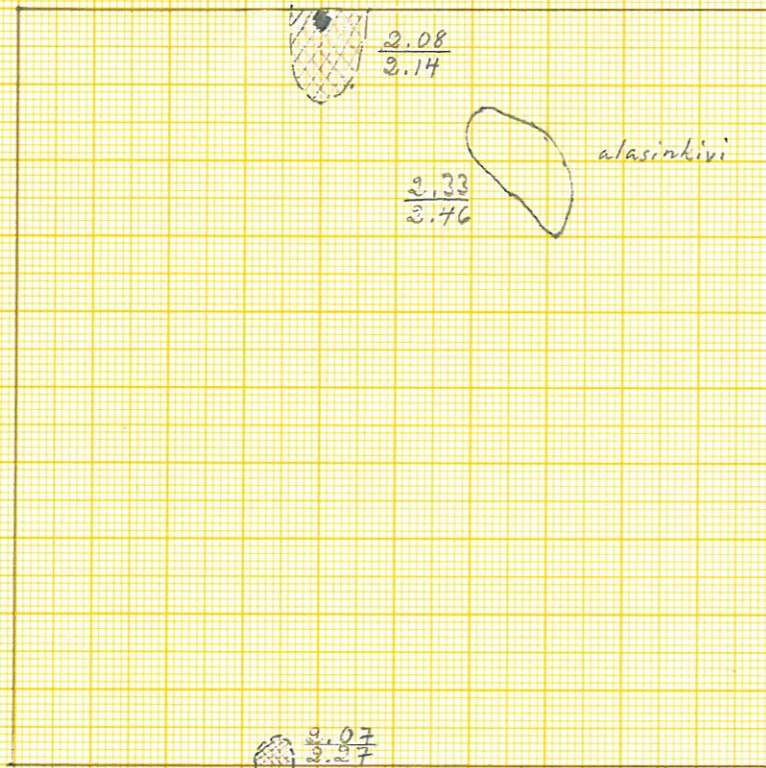
PIIRT. SENNITIMONEN 1965

KURIKKA, PALOMÄKI

MK 1:20

I:36

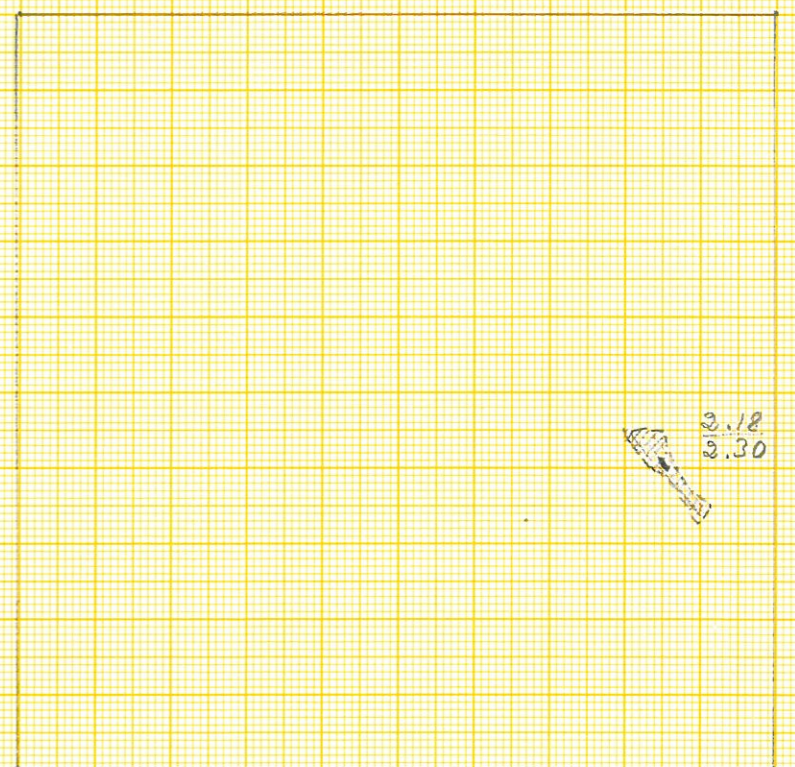
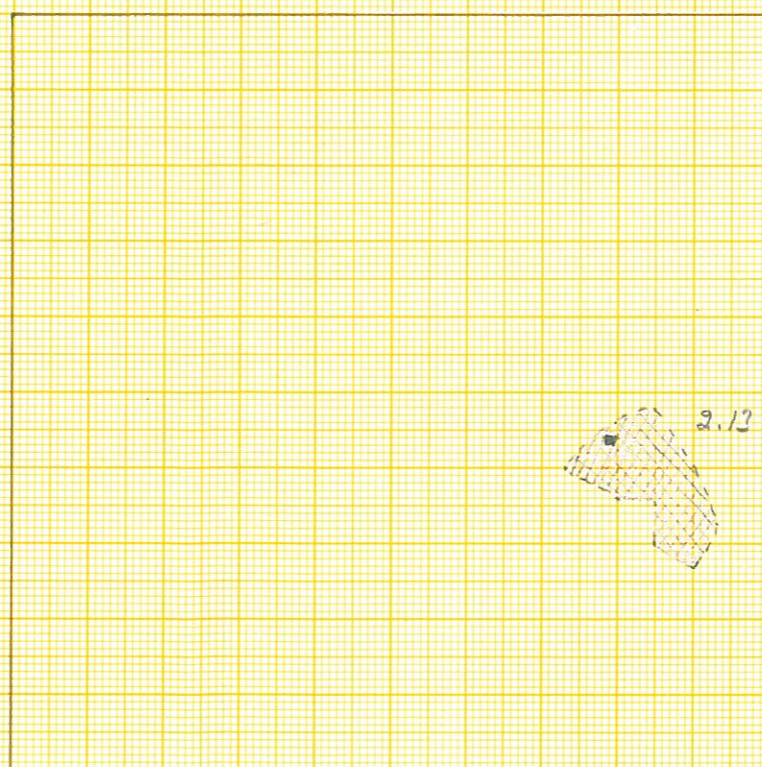
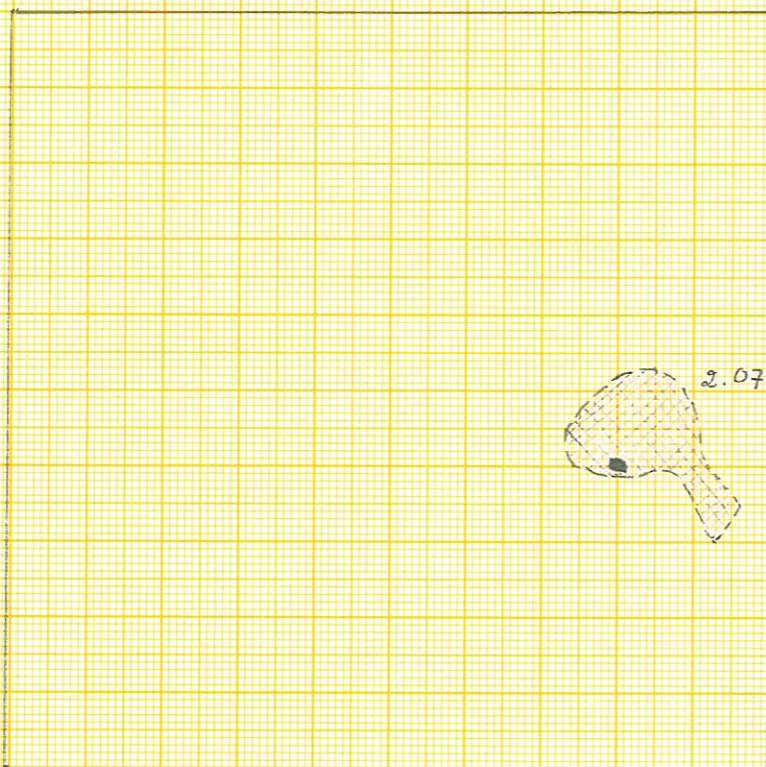
I:34

I:33

I:33 (II KERROS)

I:33 (III KERROS)

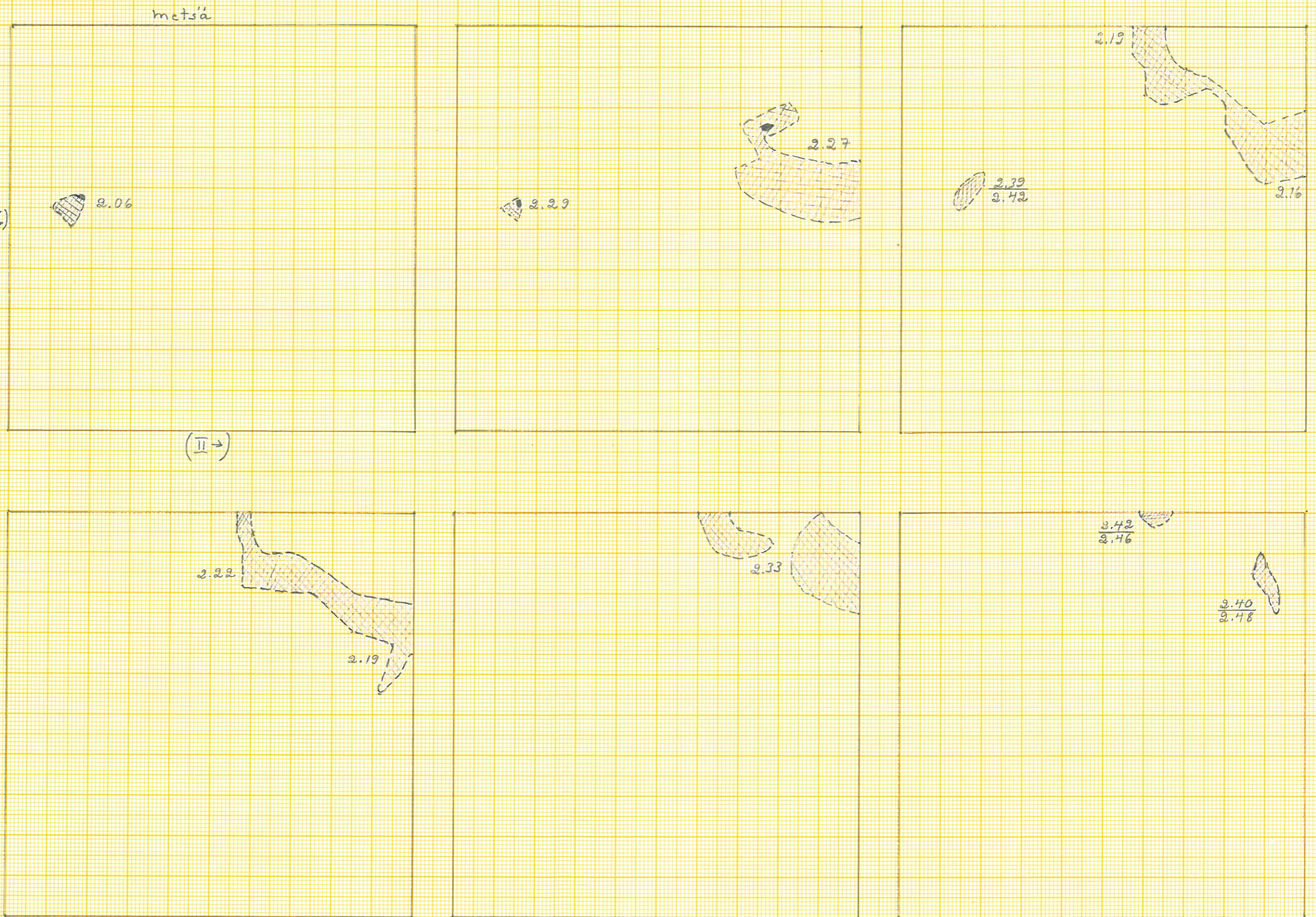

PIIRT. SENNI TIMONEN 1965.

KURIKKA, PALOMÄKI

MK 1:20

RUUTU I:35

PIIRT. SENNI TIMONEN 1965

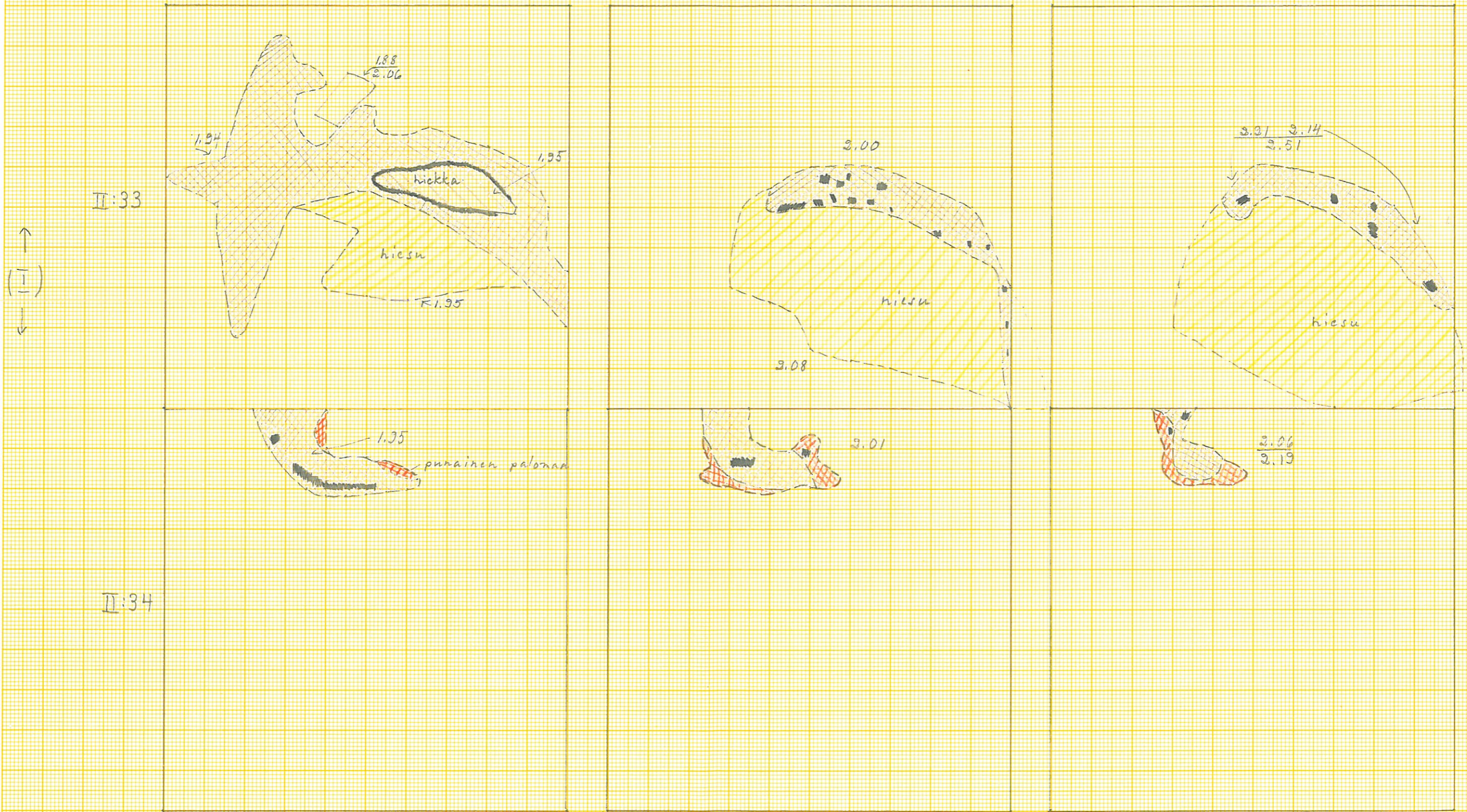
KURIKKA, PALOMÄKI

MKI:20

1. kerros

2. kerros

3. kerros

PIIRT. LASSE LAAKSONEN JA SENNI TIMONEN 1965.

KURIKKA, PALOMÄKI

VAAKITUSKARTTA

MK 1:100

peltö

	33	34	35	36	37	38	39	40
III	1.79 (2.18)	1.84 (2.12)	1.86 (2.19)	1.94 (2.31)	2.02 (2.45)	2.20	2.33	2.49
II	1.73 (2.22)	1.77 (2.08)	1.80 (2.24)	1.89 (2.43)	2.00 (2.46)	2.12	2.26	2.43
I	1.69 (2.06)	1.75 (2.10)	1.90 (2.30)	1.86 (2.23)	1.96 (2.42)	2.05 (2.48)	2.17 (2.51)	2.31 (2.51)

metsä

PIIRT. SENNI TIMONEN 1965.

F. 44261

F. 44262

F. 44263

F. 44264

F. 44265

F 44266

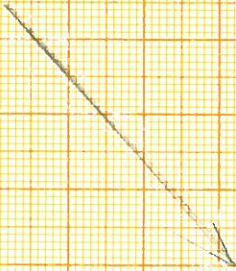

F 44267

F 44268

piirt. HELKA HAAPASALO

— p e l t o —

— p e l t o —

— m e t s ä —

(0, 100, 1) m e k i l ä i k k ä

IV

VII

VII

V

IV

VII

V

I

	10								
	0.79 (115)	0.85 (113)	0.92	0.97	1.00	1.03	1.11	1.15	
	0.80 (0.99)	0.87	0.91	0.92	0.95	0.98	1.08	1.00	
	0.65 (0.88)	0.69	0.78	0.80	0.88	0.86	0.94	0.94	
	0.60 (0.81)	0.70	0.76	0.81	0.83	0.89	0.92	0.97	
	0.55 (0.77)	0.64 (0.85)	0.73 (0.93)	0.79.5 (1.02)	0.84 (1.14)	0.87 (1.10)	0.84 (1.33)	0.90 (1.21)	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9

090
101

110
113

107
120

110
120
139

liite I. Suittyn i-duehon launi. vuot. 1965

Liite II. - Liittyy V. osaan kaava
kesk. 1965

KURIKKA PITKÄMÖ PALOMÄKI

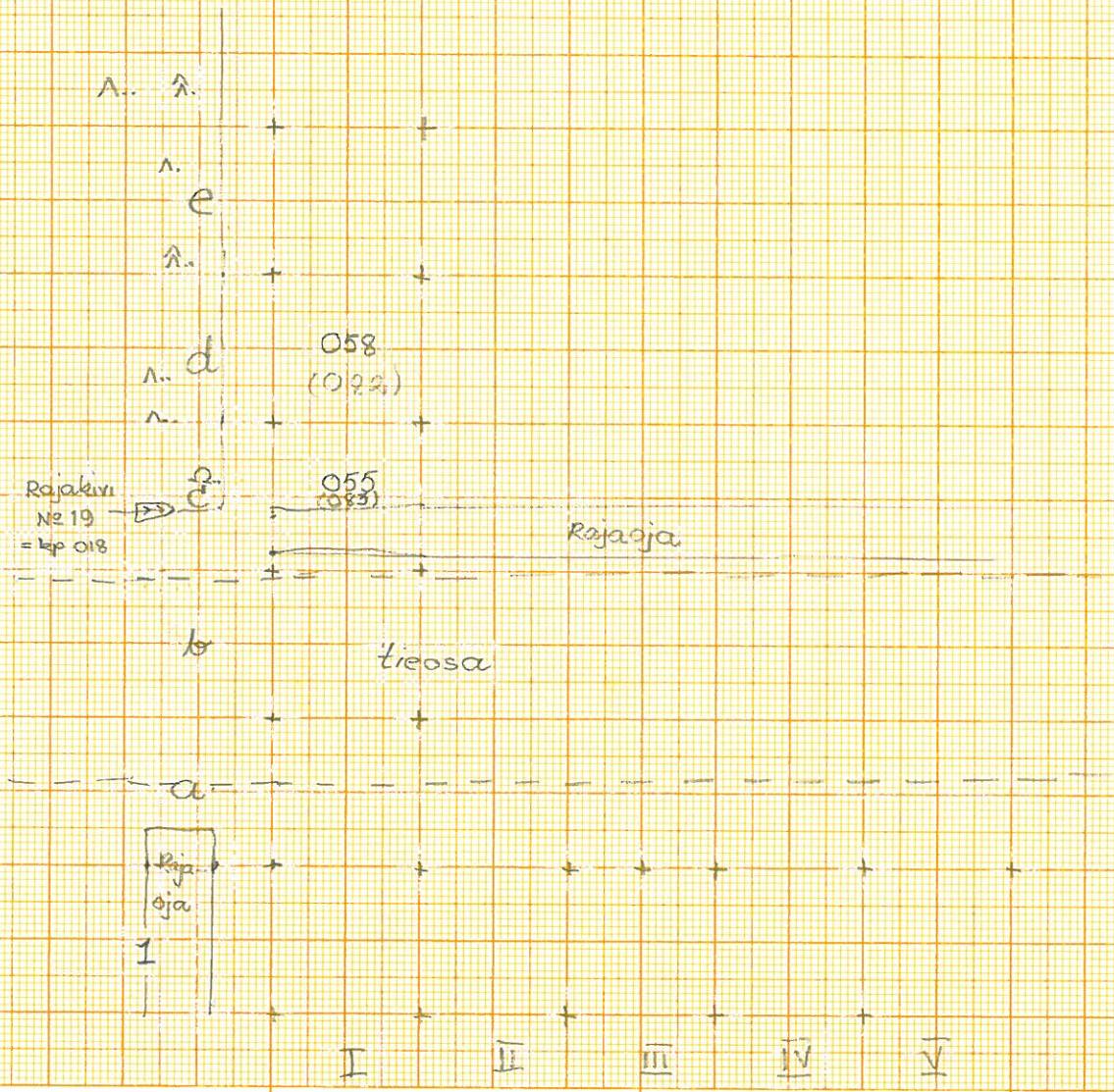
vaakituskartta

1:100

piirt. LASSE LAAKSONEN

N 9 2241

A 4, 210x297 mm.

Litografia III. - Lillberg V. Luhos keuhkustied.,
1965

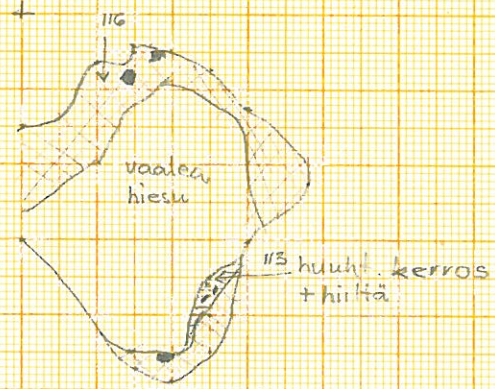
KURIKKA PITKÄMÖ PALOMÄKI 1965

MK 1:20

piirt. LASSE LAAKSONEN 12.7.1965

II kerros

I kerros

№ 2241

A 4. 210x297 mm.

11

1

112

1

1

Liite IV - Liitteen V kukaan kait.
vuor. 1965.

KURIKKA PITKÄMÖ PALOMÄKI 1965

MK 1:20 piirt. LASSE LAAKSONEN 12.7.1965

III kerros

IV kerros

1

1

I:II kausi

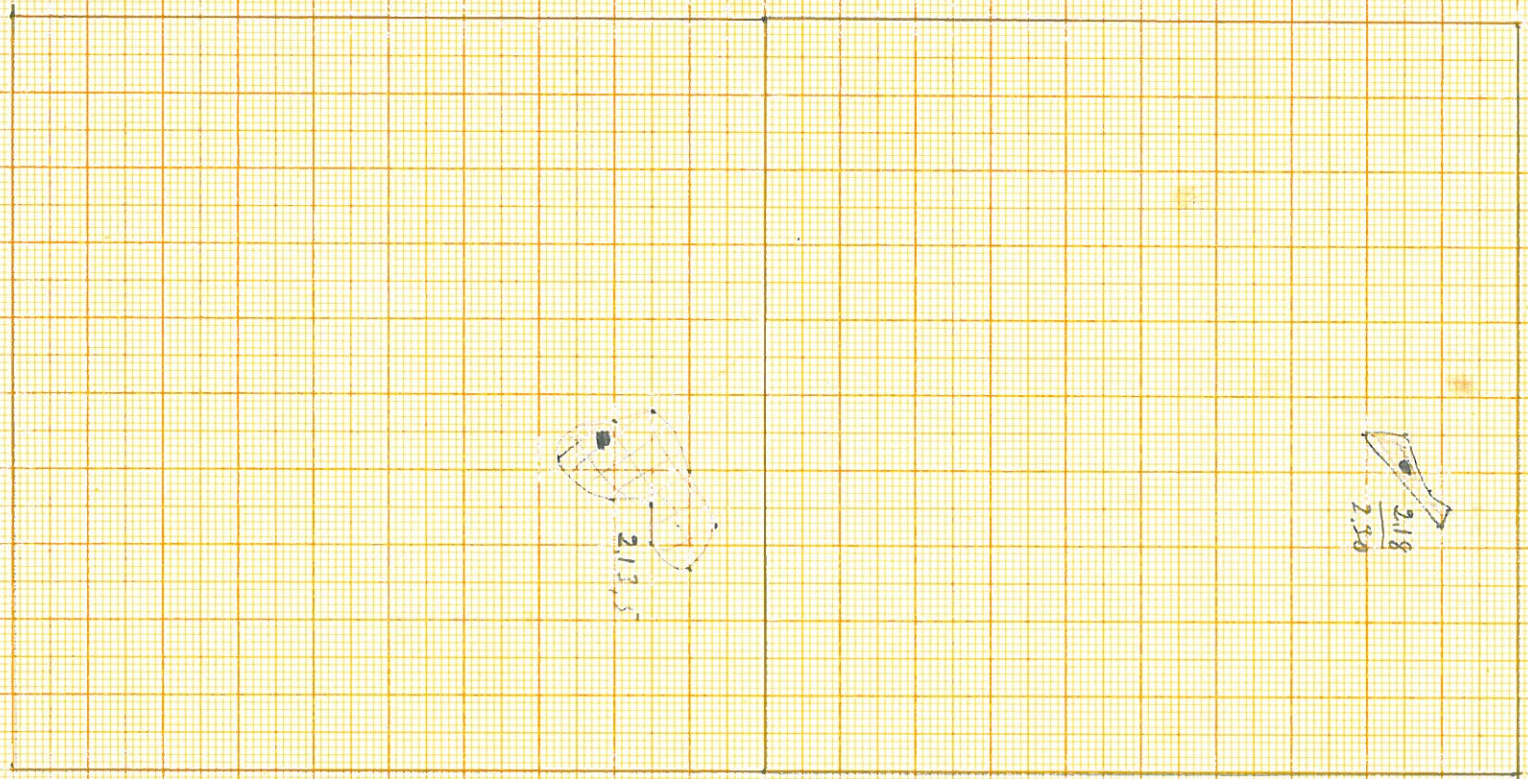
III kausi

I:III kausi

kuukausi

I:III

III kausi

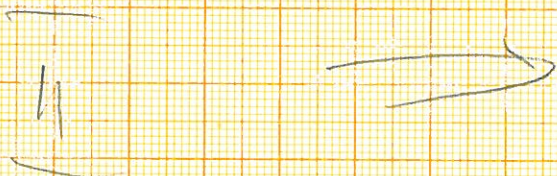
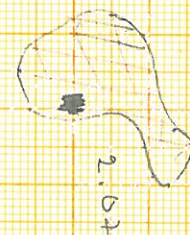
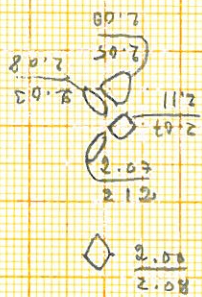

I:34

ruutua

ruutua
I:33

I:31

KURIKKA PITKÄMÖ PALOMÄKI 1965

MK 1:20 piirt. LASSE LAAKSONEN 14.7.1965

N° 2241

A 4. 210x297 mm.

2. kerros
II

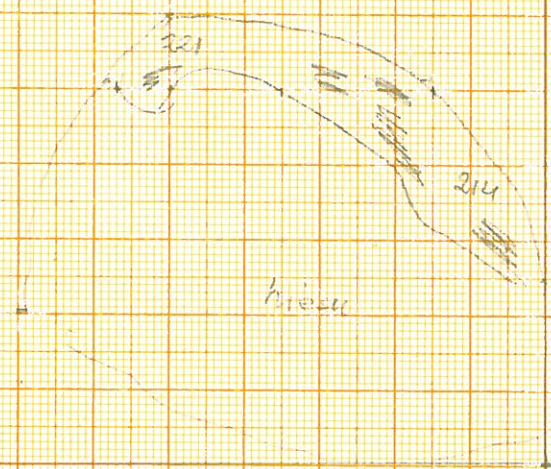
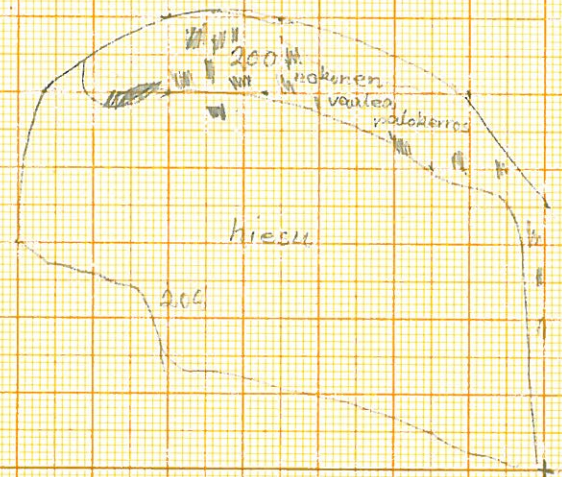
3. k.

I ←

→ III

33

33

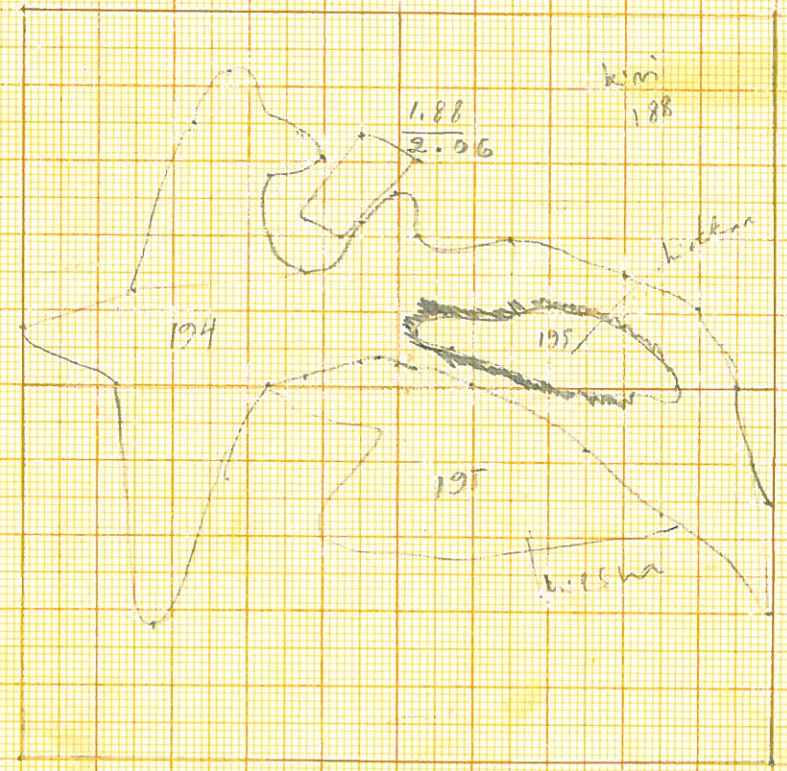
↓

II

II:33

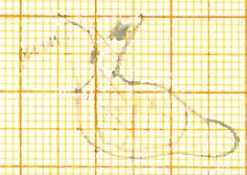
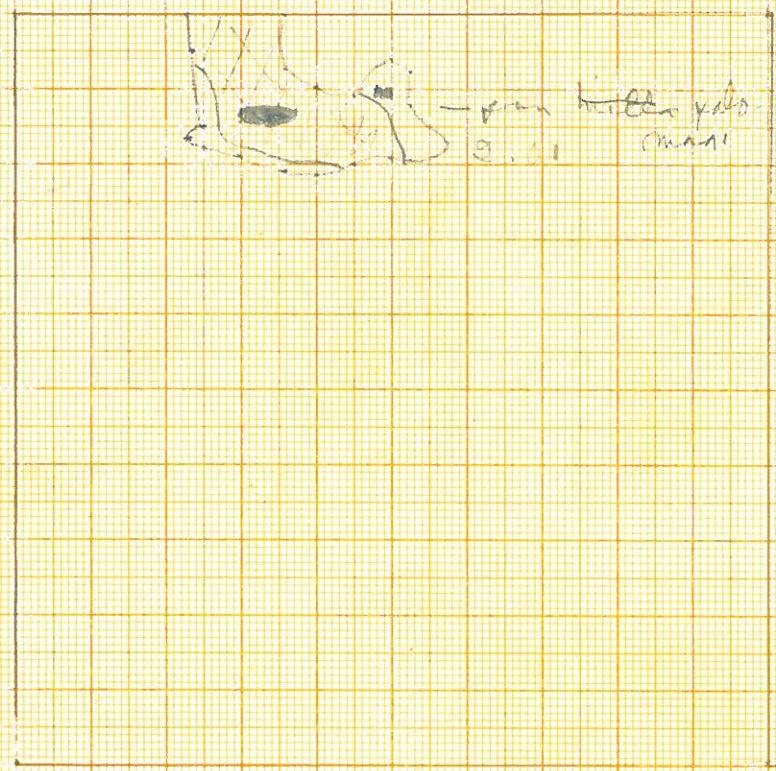
II:34

II:33

II:35

1:34 (11 kelloa)

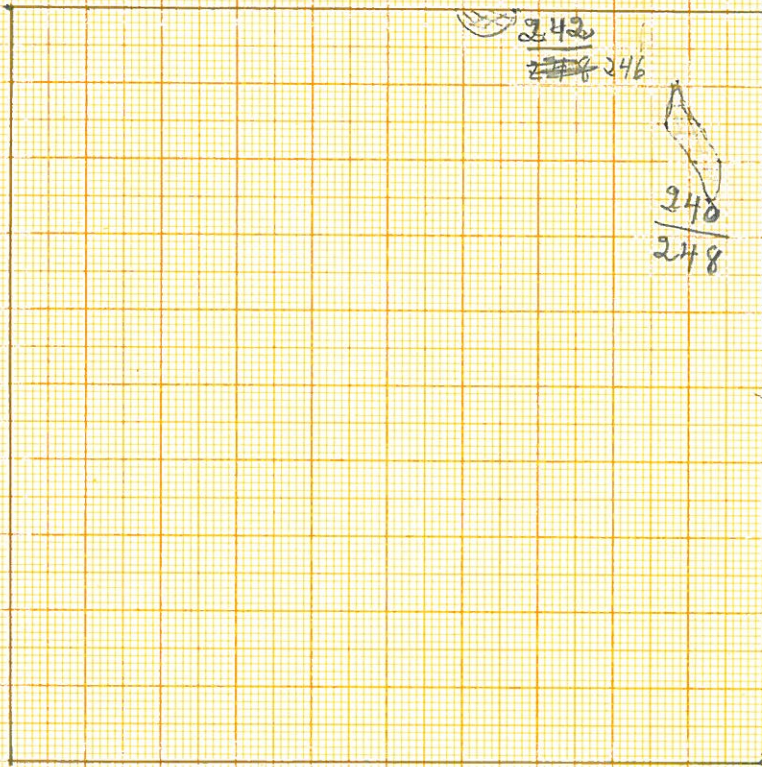

1:34
2:19

I: 35 ^{metriä} NI terros

metriä

I: 34

(134)

(133)

2.00
2.17

123
199

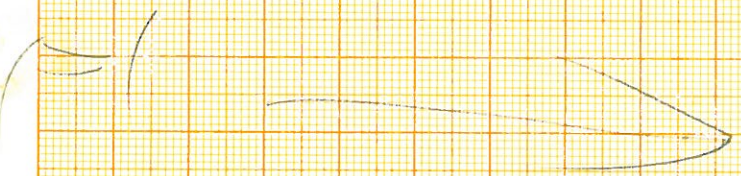
I: 35
mitat

I: 35

2.06

2.29

2.27

I:35

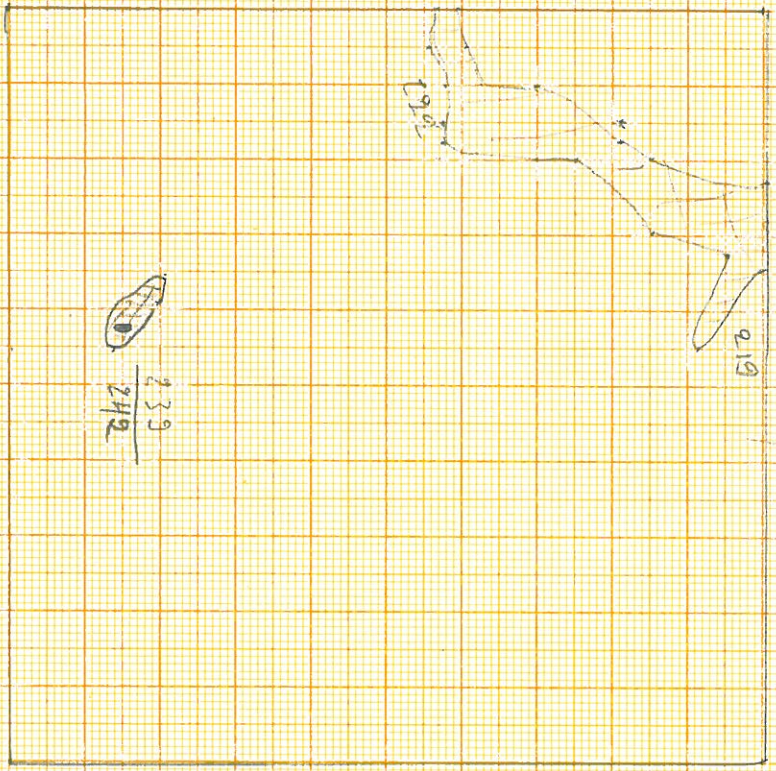
Muokki

IV koon

Muokki

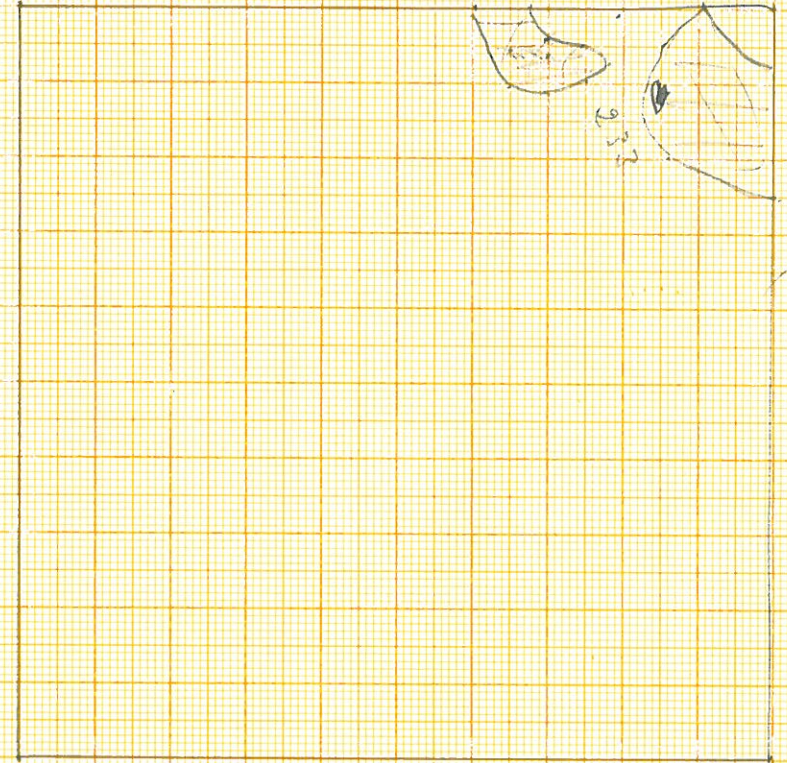
I:35

IV koon

239
242

(I:35
IV)

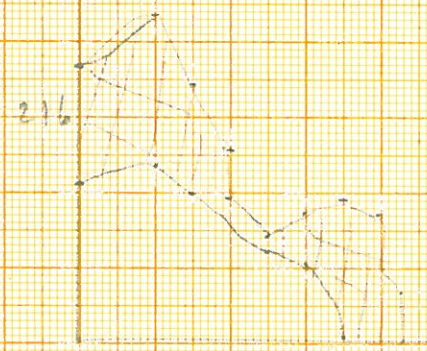
(I:35
IV)

111 kumpu
1:35

1:36

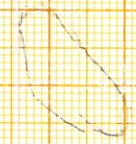
1:34

216
212

219

mettä

salapääsi
kirkon
2:33 (pöytä)
2:46 (pöytä)

Kuittika Palomäki 1965

Liite XIV.

III

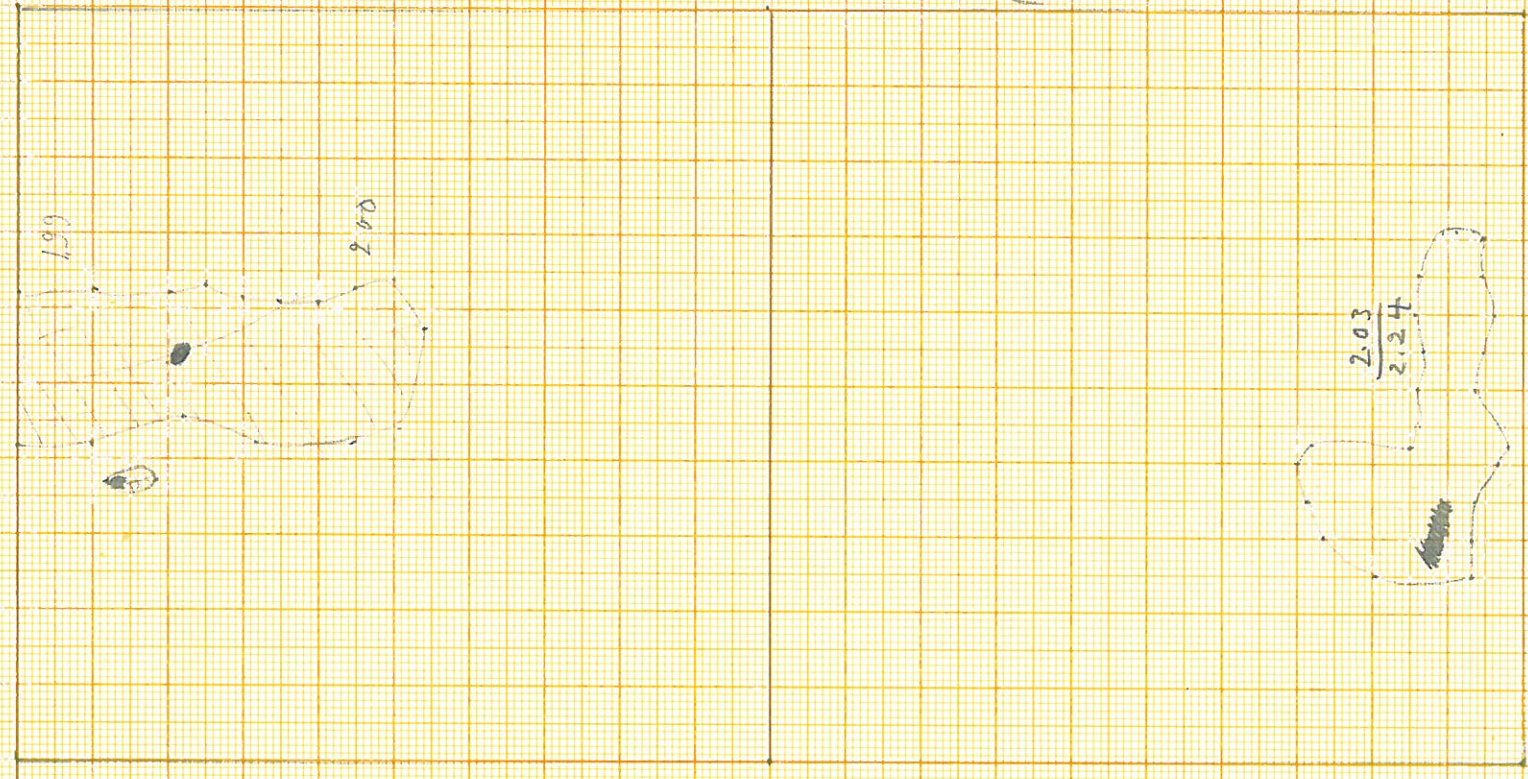
1:20

(samaa kerrasta)

II:25

II:35

(II:34)

(II:36)

I →

KURIKKA, PALOMÄKI

MK 1:20

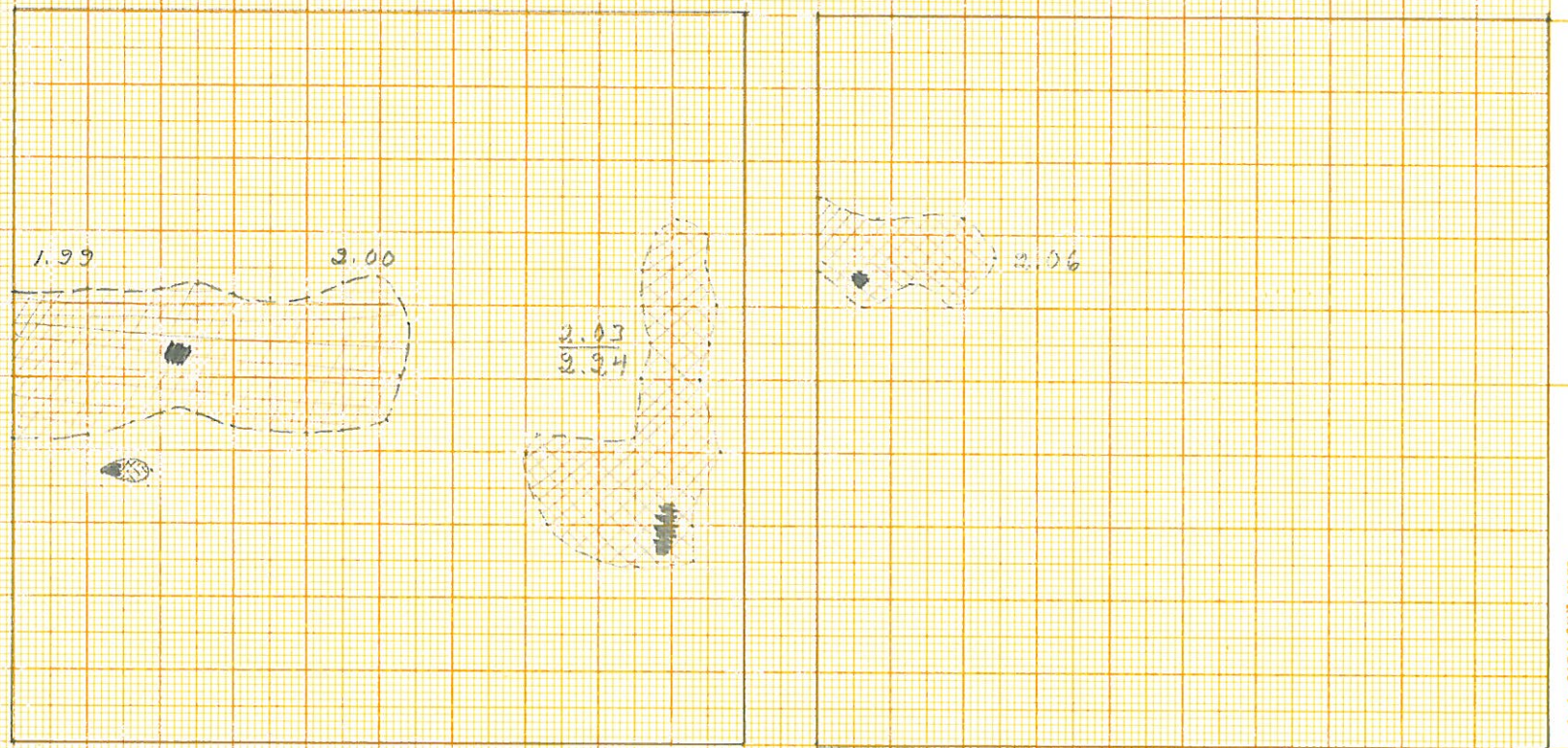
← II' →

← I' →

II:35

II:35 (2. kerros)

(II:34)

← III' →

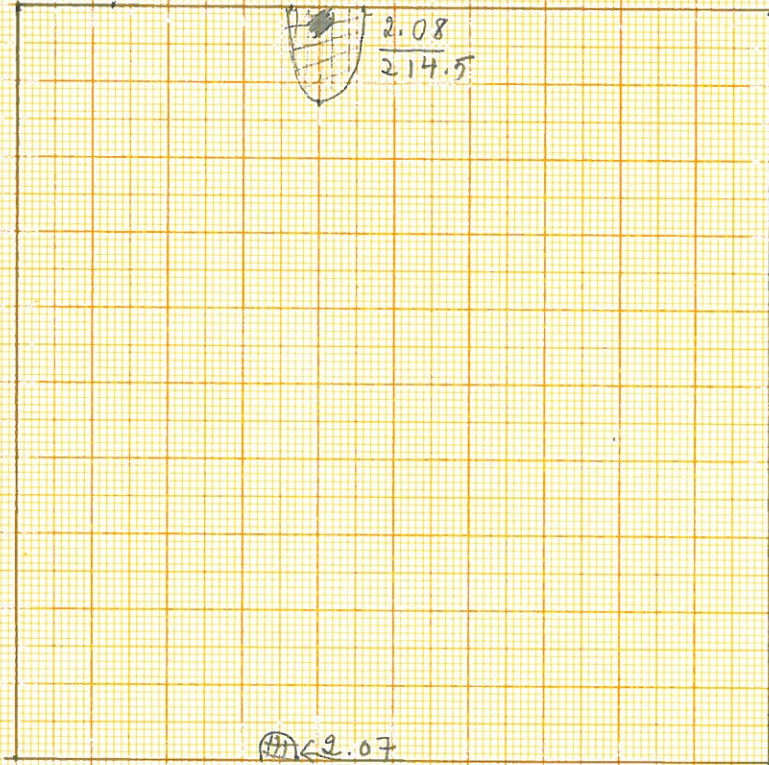
PIIRTI. SENNI TIMONEN 1965.

I:36

2.08
214.5

(I:36)

⊕ 2.07
2.27

metri

Kuikka Palomäki 1965

Liite XVI. - Lillig V. Luoma
Kauko. vuor. 1965

1:20 III

II: 36

216

269

I

Korikka, Pihkaniemi, Palomäki 1965

Liite XVII.

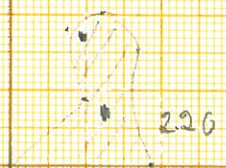
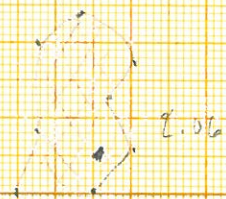
1:20

piirt. Lempi Timmerman

II:35 (II kerros)

II:36 (II kerros)

II:35

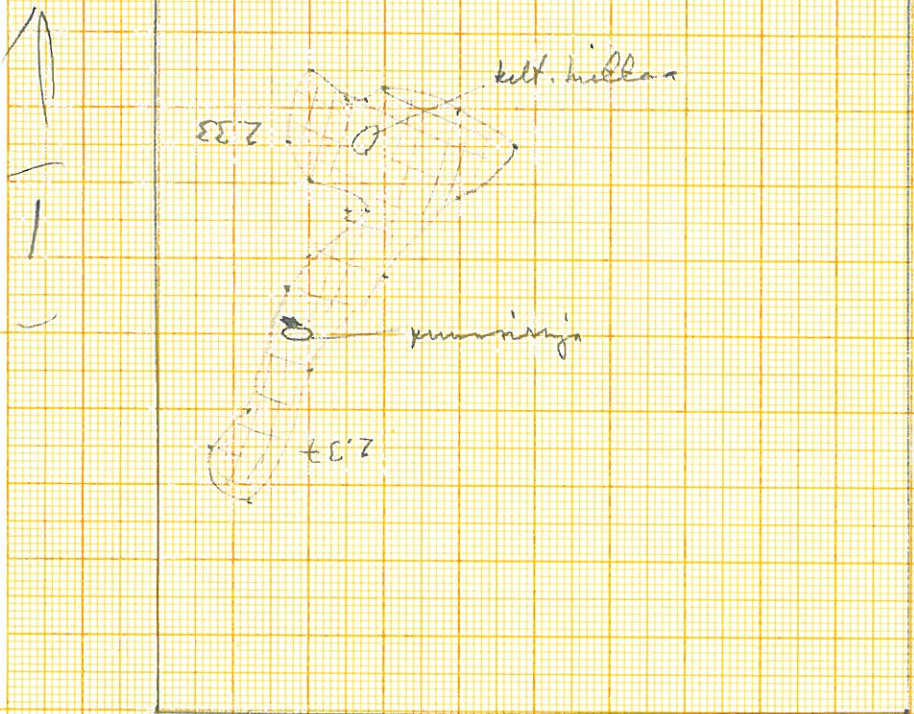

III

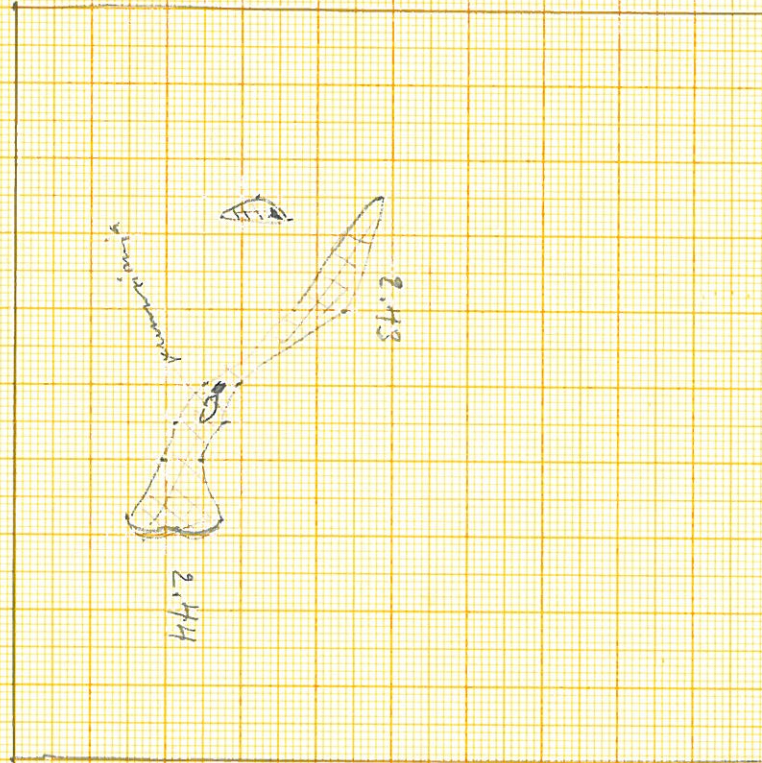
1:30

II:36 (V₃ kerros)

II:36 (V₃ kerros)

III

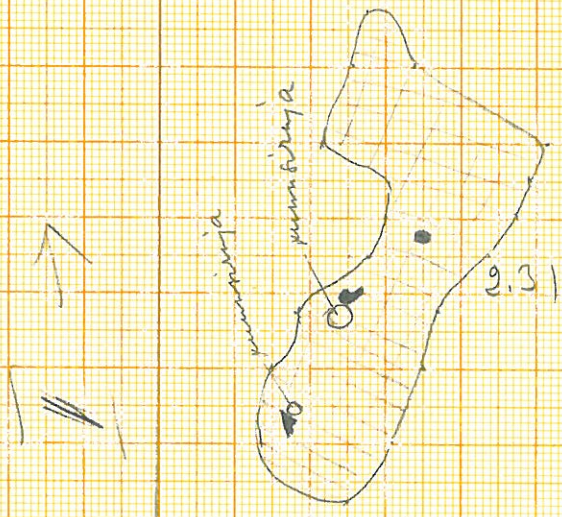
(II:37)

II:37

I: 20

(II: 36)

(IV: kappale)

(I: 27)

Kurikka, Palomäki 1965

1:20

piirtä Seenni Timonen

Liite A.F.

II:36 (II) Kovero

II:36 (III) Kovero

222

219

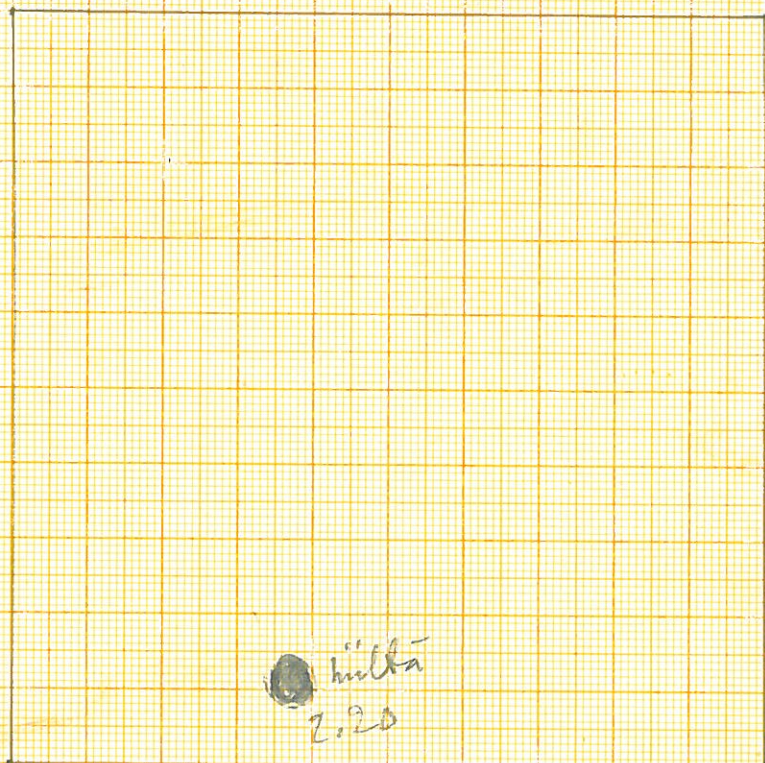
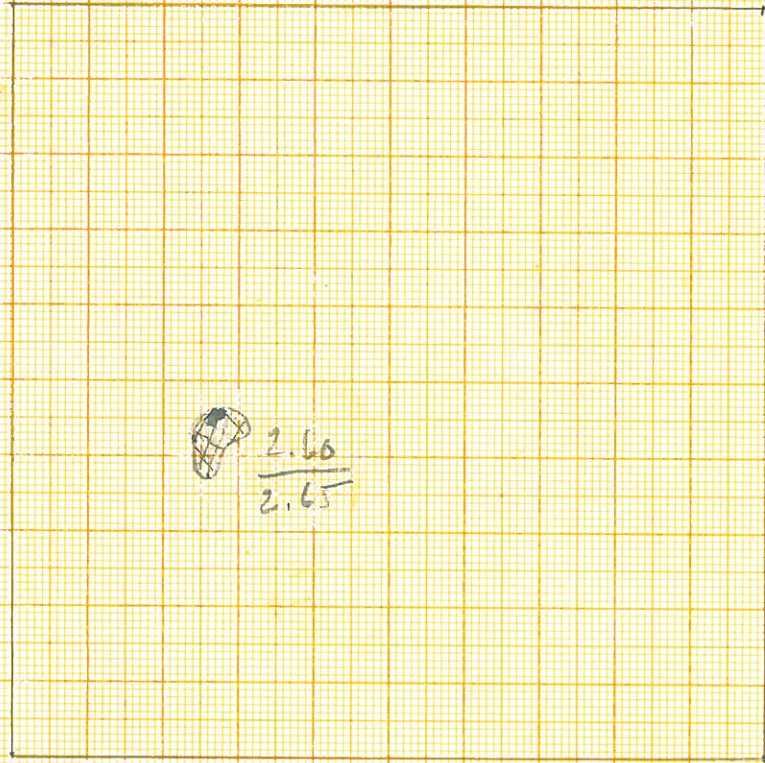
226
2.41

II
37

1:20

II 136 (VII kasseri)

III 136

 $\frac{2.60}{2.65}$

 kulta
2.20

(II 134)

(pelto)

(II:35)

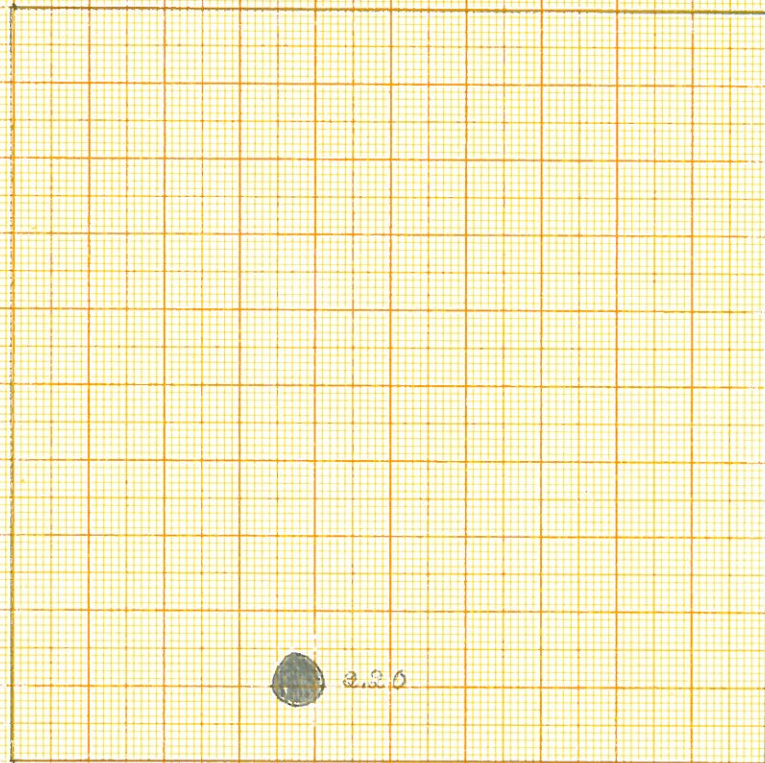
KURIKKA, PALOMÄKI

MK. 1120

← II →

III:36

III:36 (2. kerros)

(pelto)

2.31
3.41

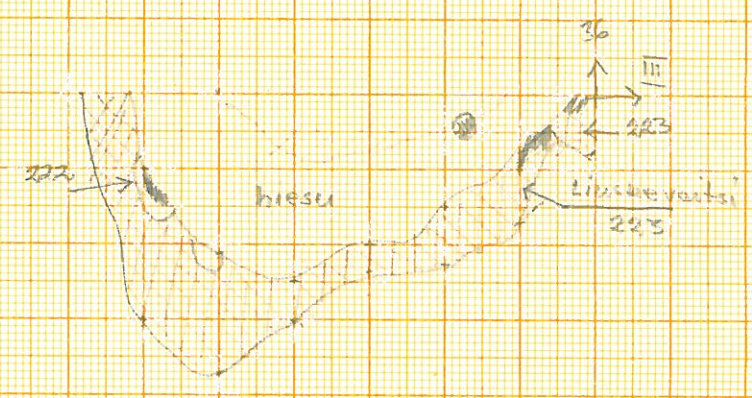
PIIRT. SENNITIMONEN 1965.

KURIKKA PITKÄMÖ PALOMA'KI 1965

piirt. LASSE LAASONEN 14.7.1965 MK 1:20

1. kerros

2. kerros

Nº 224

A 4. 210 x 297 mm.

37

37

II

II

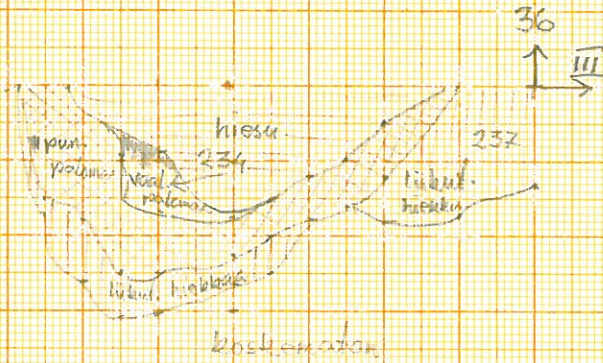
KURIKKA PITKÄMÖ PALOMÄKI 1965

MK. 1:20 piirt. LASSE LAAKSONEN 14.7.1965

Nº 2241

A 4. 210 x 297 mm.

3. kerros

37

37

II

II

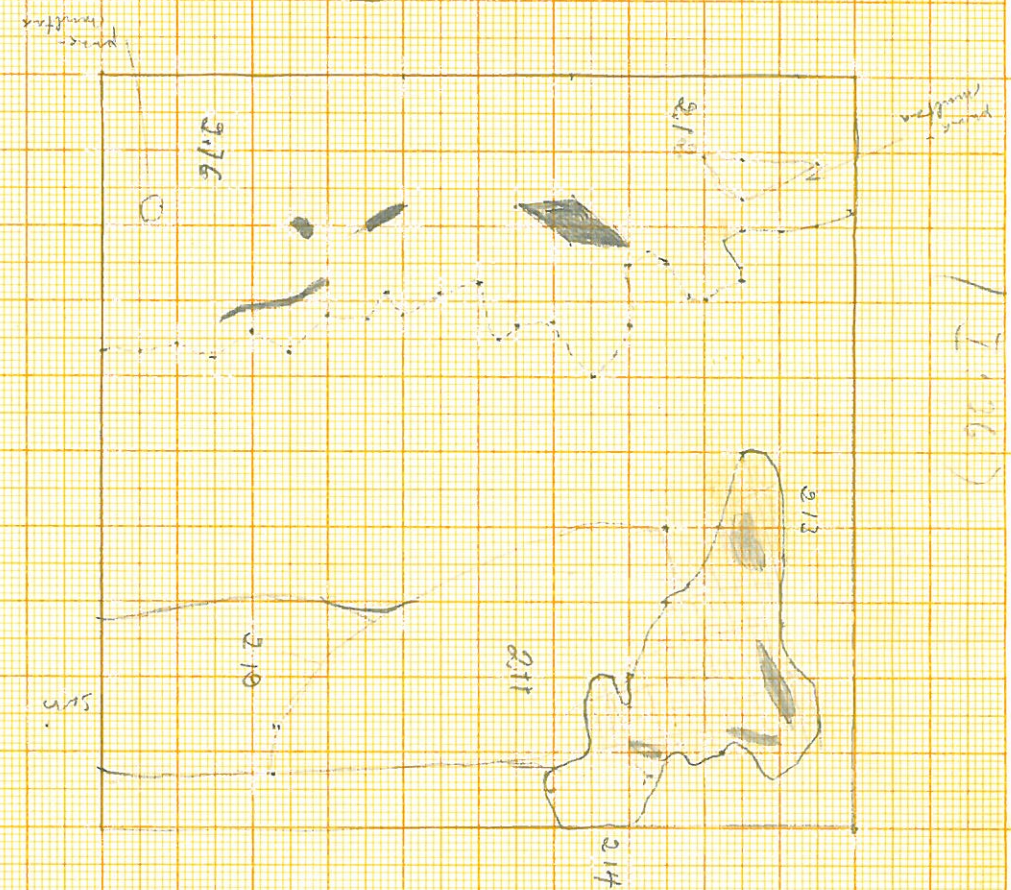
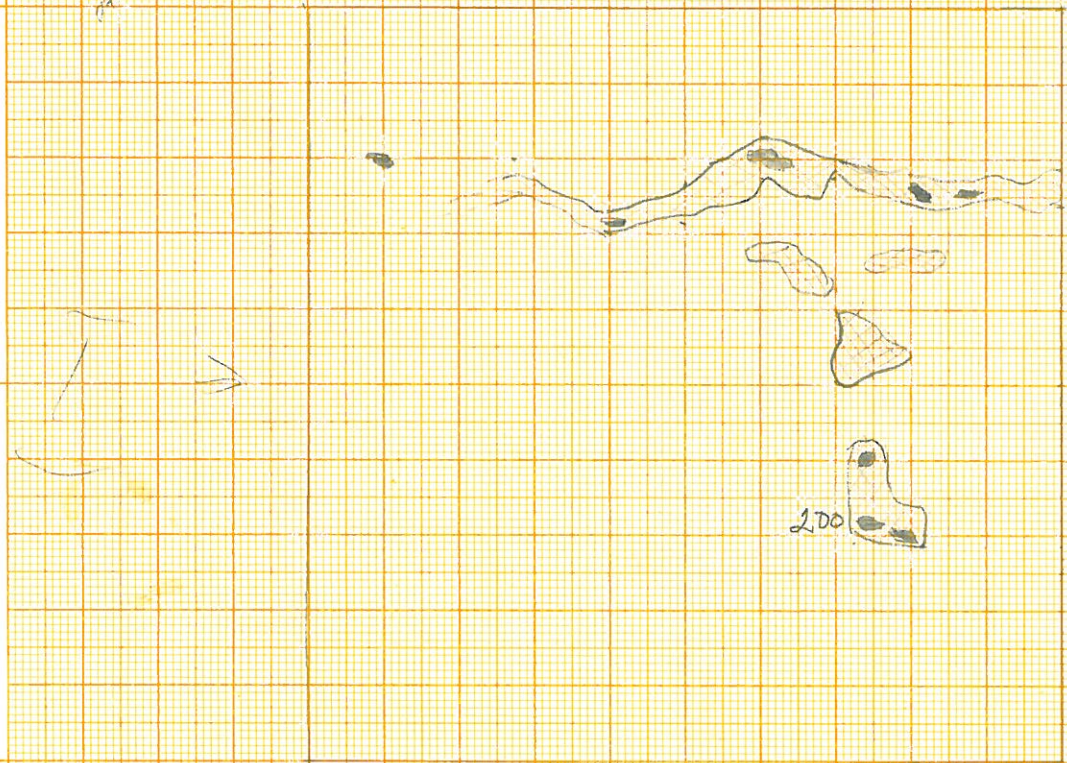
maailma I kerran

maailma II kerran

Puuri Helema P.

I: 37

I: 37

III Kesäkuu

I:37

I:38

~~I:36~~

matsä

Kurikka, Palomäki
1965

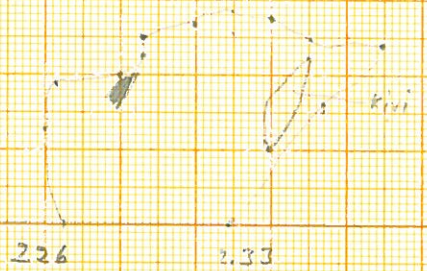
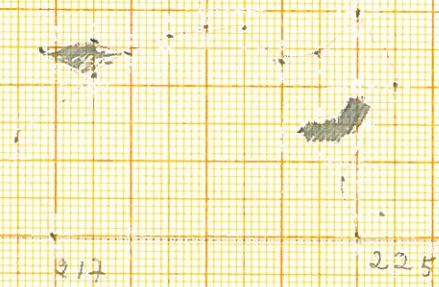
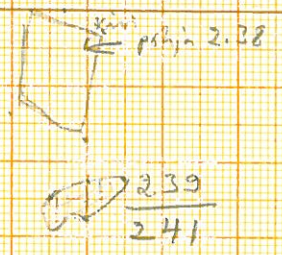
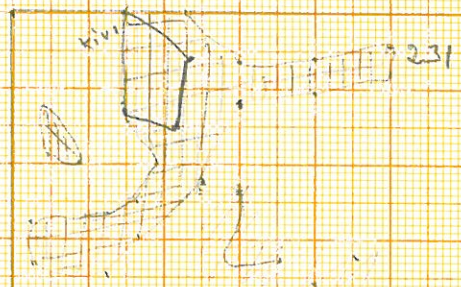
IV kerran

I: 37

V kerran

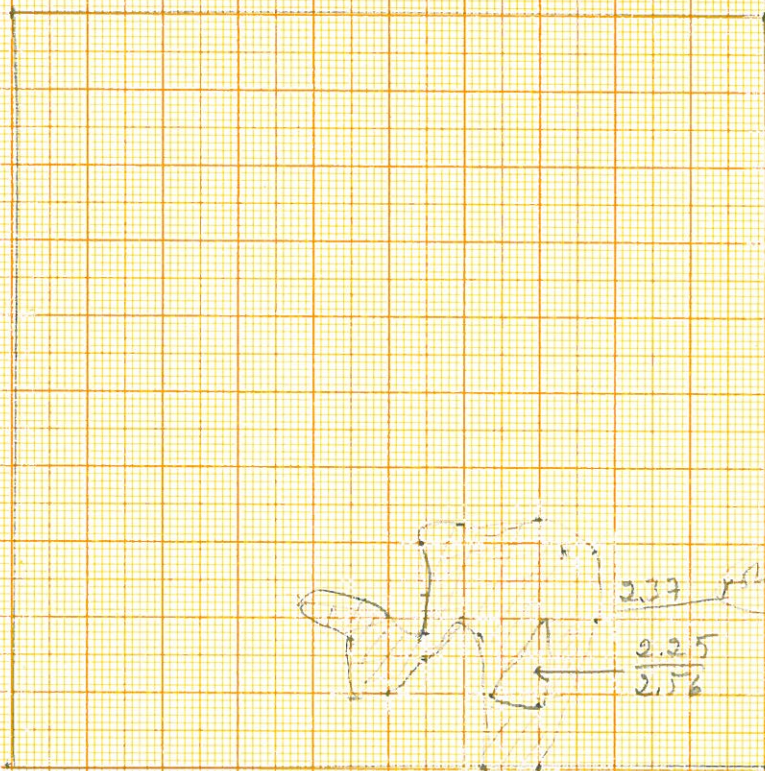
I: 37

Liite XVII

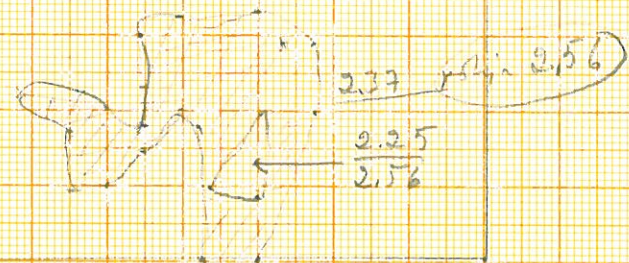
metsä

I:37

I:36

I:38

2.37
 2.25
 2.56

metso

1965.

II kerros

III kerros

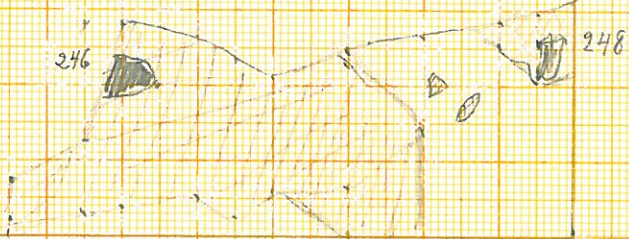
J: 39

J: 39

met/3x

pelto

vaikentti
sivulla ko. o. o.
su. o. o.

(1:40) ~~1:40~~

(1:40)

VI Kerros

VII Kerros Liite XXX

Kuikka, Pälomäki

mitä

mitä

1120

1:39

1:39

Suomen 1965

287
187
pöytä

277
191
pöytä

1:40

II

III

kalto

Kuivinen, Palomäki 1965

Liite xxxi

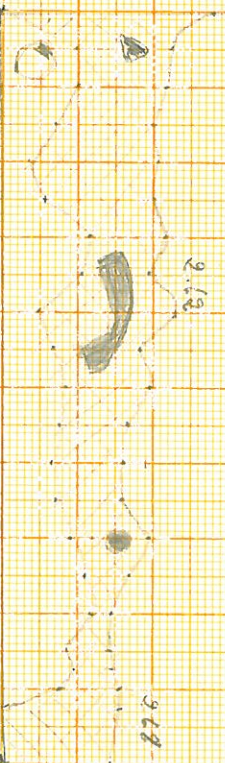
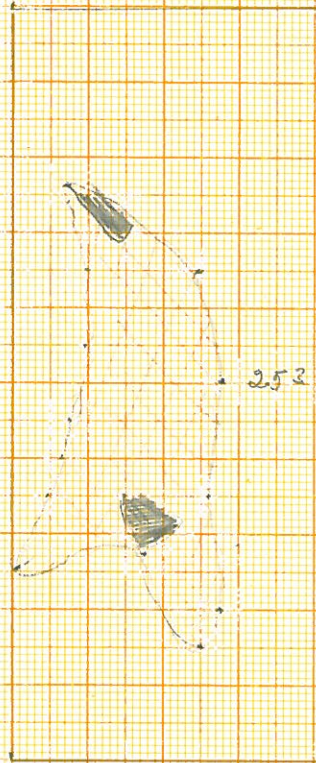
1.20
I.T.
T-30 IV

T-39

muksu

V

39
~~T-39~~

T-38

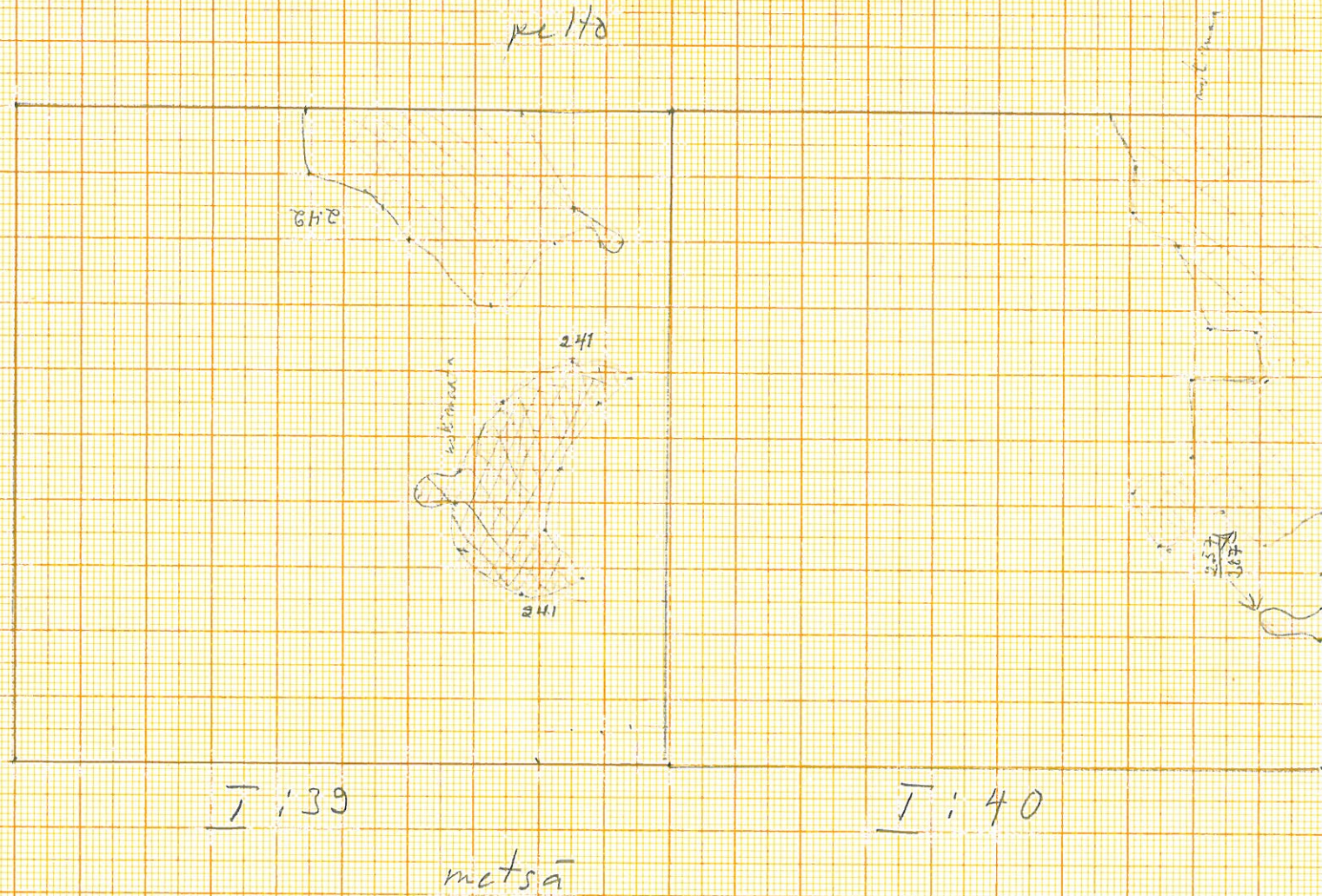
putto

putto

Kurikka, Palomäki 1:20

Liite XXXII

1965 piiritti Senni Timonen

Kurikka, Pälomäki 1965
 pöytä. Seppo Timonen

puh.

	33	34	35	36	37	38	39	40
I	179 (2.18)	184 (2.19)	186 (2.19)	194 (2.31)	202 (2.47)	220	223	249
II	172 232	177,5 (2.02)	180 (2.24)	189 (2.43)	200 (2.46)	210	225	243
I	169 (2.06)	175 (2.10)	180 (2.30)	186 (2.23)	196 (2.42)	205 (2.48)	217,5 (2.51)	231 (2.51)

mettä